

**STRATEGIA ROZWOJU
WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO
na lata 2000–2015**

Opole 2000

**STRATEGIA ROZWOJU
WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO
na lata 2000–2015**

SPIS TREŚCI

Przedmowa Norbert Krajczy	4
Przedmowa Stanisław Jałowiecki	5
I. Wstęp	6
II. Uwarunkowania „Strategii rozwoju województwa opolskiego”	10
III. Diagnoza aktualnego stanu województwa opolskiego	14
A. Charakterystyka geograficzna regionu	14
B. Charakterystyka społeczno-kulturowa	17
C. Przestrzeń gospodarcza regionu	18
D. Rolnictwo	23
E. Stan i ochrona środowiska	25
F. Warunki życia ludności	28
G. Infrastruktura	35
IV. Wyniki analizy SWOT	39
V. Główne kierunki rozwoju województwa opolskiego	43
A. Region wykształconego społeczeństwa	43
B. Region otwarty na świat	44
C. Region dobrego sąsiedztwa	45
D. Region o wysokim standardzie życia	47
E. Region zrównoważonego rozwoju	48
F. Region wielofunkcyjnej i nowoczesnej gospodarki	49
G. Region efektywnego rolnictwa i nowoczesnej wsi	50
H. Region decydujący o własnym rozwoju	51
VI. Misja województwa opolskiego	53
VII. Priorytety i cele strategiczne	54
VIII. Cele operacyjne	56
A. Dobrze wykształcone społeczeństwo	56
B. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego	57
C. Aktywizacja gospodarcza regionu z wykorzystaniem europejskiego korytarza transportowego przebiegającego przez województwo opolskie	62
D. Restrukturyzacja rolnictwa i rozbudowa sektora przetwórstwa rolno-spożywczego oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i małych miast	64
E. Rozwój współpracy międzynarodowej, kontaktów indywidualnych oraz współpracy transgranicznej	67
F. Poprawa warunków życia w regionie	70
IX. Realizacja „Strategii rozwoju województwa opolskiego” i sposób monitorowania	74
Aneksy	
Statystyczny obraz sytuacji województwa opolskiego na tle kraju i pozostałych województw.	

Lista osób współtworzących „Strategię rozwoju województwa opolskiego”.

Ustawa o samorządzie wojewódzkim ustala jako pierwszoplanowe zadanie dla nas określenie strategii rozwoju województwa. I tak też się stało. Radni Sejmiku Województwa Opolskiego na sesji odbytej 30 maja 2000 roku jednomyślnie przyjęli niniejszą strategię rozwoju naszego regionu.

Pragnę wyrazić pogląd, że owa jednomyślność była efektem z jednej strony aktywnego uczestnictwa wielu z nas w tworzeniu tego dokumentu, z drugiej zaś szerokim społecznym poparciem, uzyskanym w trakcie prowadzonych konsultacji.

Na forum II Kongresu Samorządowego, który odbył się w Opolu 5 czerwca 2000 roku premier Jerzy Buzek stwierdził „nie ma zagrożenia dla bytu województwa, podpisałem Statut Województwa i gratuluję, że jako jedni z pierwszych jednomyślnie uchwaliliście strategię rozwoju województwa”.

Pamiętać jednocześnie musimy, że przed nami następne etapy prac, czyli opracowanie programu rozwoju województwa, zawarcie kontraktu regionalnego i co najistotniejsze jego wspólna realizacja.

Chciałbym złożyć serdeczne podziękowania Radnym Sejmiku, Samorządowcom wszystkich szczebli, organizacjom społecznym, instytucjom, a szczególnie zespołowi redakcyjnemu za wkład pracy, dzięki której powstała „Strategia rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015”.

**Przewodniczący Sejmiku
Województwa Opolskiego**

dr Norbert Krajczy

Opole, czerwiec 2000

Uchwalenie przez Sejmik Województwa Opolskiego w dniu 30 maja 2000 roku strategii rozwoju naszego regionu to bez wątpienia jedno z dwóch najważniejszych wydarzeń ostatnich lat.

Pierwsze, to rzecz jasna, uwieńczona sukcesem obrona naszej wspólnoty regionalnej, kontynuacja istnienia na administracyjnej mapie kraju. Wtedy, w 1998 r., udowodniliśmy, że gotowi jesteśmy zrobić wiele dla dobra wspólnego, natomiast teraz (za pomocą demokratycznie wybranych przedstawicieli – radnych wojewódzkich) zdecydowaliśmy jakie to dobro ma być, co chcemy osiągnąć, do czego będziemy dążyć – teraz, za rok, w ciągu następnych lat.

Wybraliśmy wiele dróg, którymi chcemy kroczyć, bo przecież ponad milionowa społeczność nie może dążyć tylko do jednego celu. Jednakże w naszej misji zapisaliśmy, że najważniejsza jest edukacja – chcemy być regionem ludzi wykształconych, mądrych, takich, którzy są w stanie sprostać wyzwaniom przyszłości, wypełnić tę misję i wytyczyć nowe cele, których dzisiaj jeszcze przewidzieć nie sposób.

Sformułowanie misji to rzecz trudna, ale jeszcze trudniejsza, znacznie trudniejsza, to codzienne wypełnianie jej konkretnymi działaniami. Toteż dziękując w tym miejscu wszystkim tym, którzy spędzili wiele dni nad opracowaniem strategii, podkreślić należy, że już teraz trzeba przystąpić do pracy nad jej realizacją. Jest to zadanie Zarządu Województwa Opolskiego, ale przecież Zarząd wspomagany Urzędem Marszałkowskim nie robi tego sam. Musi szukać sojuszników w każdym gminnym i powiatowym samorządzie, w urzędzie wojewody i wśród ugrupowań politycznych, w organizacjach pozarządowych i środkach społecznej komunikacji oraz wśród mieszkańców, do których przecież jest skierowana. Ta strategia jest ważna dla nas wszystkich, bo nas wszystkich dotyczy.

Uda nam się ją zrealizować, kiedy na tym strategicznym polu gry będzie jak najwięcej aktywnych graczy, a jak najmniej biernych obserwatorów...

Zapraszam do tej rozgrywki. Chodzi o nas, o nasz region.

Marszałek Województwa Opolskiego

dr Stanisław Jałowiecki

I. WSTĘP

1. Zachodzące w Polsce przemiany ustrojowe, zbliżają nasz kraj do struktur demokratycznego i nowoczesnego państwa. Oprócz wejścia na drogę demokracji i gospodarki wolnorynkowej, nastąpiło także upodmiotowienie społeczności lokalnych, a począwszy od 1999 roku także regionalnych.
2. Wprowadzona reforma samorządowa, w wyniku której powstało województwo rządowo-samorządowe, umożliwia włączenie się regionów do europejskiego systemu wspierania rozwoju i do możliwości absorpcji środków finansowych przyznanych na ten cel.
Warunkiem uczestnictwa w tym systemie jest przystosowanie państwa do prowadzenia polityki regionalnej i absorpcji środków finansowych.
3. Polityka regionalna ma dwa zasadnicze wymiary: interregionalny (międzyregionalny) oraz intraregionalny (wewnątrzregionalny). Pierwszy z nich dotyczy działań władz centralnych w zakresie stymulowania rozwoju regionalnego, drugi natomiast związany jest z aktywnością wewnątrz regionu. Dla uzyskania odpowiedniego efektu konieczne jest współdziałanie obu rodzajów polityki, prowadzonej przez rząd i władze samorządowe regionu.
4. W Polsce dopiero realizacja ostatniego etapu reformy samorządowej i nowy podział terytorialny otworzy drogę do samodzielności prowadzenia przez region polityki rozwojowej.
Województwo stało się podmiotem regionalnym, odpowiadającym standardom Unii Europejskiej. Stanowi ono względnie jednolity obszar, z demokratycznie wybranymi, w wyborach powszechnych, władzami regionu, własnym budżetem, może prowadzić międzyregionalną politykę międzynarodową i decydować o własnym rozwoju.
5. Jednym z zasadniczych elementów procesu rozwoju regionu jest stworzenie na szczeblu województwa strategii rozwoju, jako wytycznej dostosowania regionu do zmieniających się warunków zewnętrznych i wewnętrznych.
Strategia rozwoju regionu, stanowiąca podstawę realizacji polityki rozwojowej, musi być przejawem woli społeczności całego regionu do osiągnięcia wspólnych celów, przedstawionych w kształcie dających się obiektywnie ocenić działań. Formułowana jest ona w postaci koncepcji systemowego działania na rzecz długofalowego rozwoju regionu poprzez racjonalną alokację zasobów.
Strategia rozwoju regionu z założenia ma służyć wszystkim jej mieszkańcom, dlatego ważne jest, aby w procesie planowania uczestniczyli kluczowi „aktorzy” i instytucje działające w regionie. W przeciwnym przypadku mogą wystąpić trudności z uzyskaniem konsensusu i zredagowaniem ostatecznej wersji dokumentu.
6. Ustawa o samorządzie województwa (Dz.U. Nr 91, poz. 576 z 1998 r.) wprowadziła zasadnicze zmiany w administracji publicznej w zakresie zarządzania, służące rozwojowi. Nałożyła ona na samorząd województwa formalnoprawny obowiązek opracowania strategii rozwoju oraz budowania programów wojewódzkich służących jej realizacji.
7. Tworzenie strategii rozwoju województwa opolskiego przebiegało w kilku etapach z jednoczesnym zachowaniem zasad zalecanych przez Unię Europejską, przy formułowaniu tego typu dokumentu. Prezentowana strategia zawiera więc:
 - opis i diagnozę stanu istniejącego,
 - analizę silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń regionu,
 - misję regionu,
 - strategiczne cele rozwojowe i przyporządkowane im cele operacyjne,
 - sposób realizacji strategii – przebiegu, modyfikacji i monitorowania.

8. Diagnozę i opis stanu istniejącego dla potrzeb strategii powierzono zespołowi ekspertów – naukowców i praktyków z różnych dziedzin życia. Uznano, iż od poprawności wykonania tej części strategii, zależy trafność przewidywań i wyboru kierunków rozwojowych.
Diagnoza ma charakter problemowy i odnosi się do uwarunkowań przestrzennych, zasobów ludzkich, sfery społecznej i edukacji, infrastruktury technicznej, potencjału gospodarczego oraz ochrony środowiska.
9. Analiza strategiczna została opracowana z wykorzystaniem metody SWOT i objęła całość zjawisk społecznych i gospodarczych regionu oraz jego otoczenia. Określenie mocnych i słabych stron regionu oraz szans i zagrożeń, dokonano w dziewięciu zespołach problemowych, w dużej części zbieżnych z sektorowymi programami rozwoju państwa.
Specjaliści z różnych dziedzin – przedstawiciele władz, świata nauki, życia gospodarczego – tworzyli nieformalną strukturę roboczą, która (podczas spotkań w formie warsztatów) oceniała słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia w odniesieniu do:
- możliwości rozwoju regionalnego,
 - zatrudnienia i zasobów ludzkich,
 - rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich,
 - ochrony środowiska przyrodniczego,
 - rozwoju transportu,
 - gospodarki,
 - kultury i turystyki,
 - zabezpieczenia przeciwpowodziowego,
 - współpracy transgranicznej.
10. Analiza szans i zagrożeń pozwoliła na sformułowanie długofalowej wizji rozwoju regionu wyrażonej w postaci misji i kierunków perspektywicznych. Każdemu kierunkowi przyporządkowano do osiągnięcia cele strategiczne, tym zaś cele operacyjne. Ustalenie misji, kierunków rozwojowych oraz celów strategicznych przeprowadzono przy zastosowaniu metody tzw. „konferencji poszukiwawczej”, podczas której specjaliści różnych dziedzin w formie dyskusji ustalali poszczególne kierunki.
Cele operacyjne wypracował zespół redakcyjny, konsultując się z różnymi środowiskami.
11. Zapis strategii podlegał szerokiej konsultacji społecznej, był opiniowany przez komisje Sejmiku Województwa Opolskiego a następnie został przedłożony do uchwalenia przez Sejmik Województwa.
Zaakceptowana strategia jest podstawą do opracowania programu rozwoju regionu, wyznaczającego zadania, horyzont czasowy i sposoby finansowania poszczególnych operacji.
12. Prezentowany zapis strategii nie stanowi dokumentu zamkniętego. Nie zezwala na to ciągle zmieniająca się sytuacja zewnętrzna i wewnętrzna. Będzie on podlegał okresowemu korygowaniu w zależności od zaistniałych okoliczności. Realizacja strategii rozwoju będzie na bieżąco monitorowana, a wnioski wynikające z tego procesu będą wprowadzane do poszczególnych programów operacyjnych.

II. UWARUNKOWANIA „STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO”

13. W latach 1996–1998 w województwie opolskim opracowano „Strategię rozwoju Śląska Opolskiego” i opublikowano ją w postaci materiału, obejmującego cztery obszary celów strategicznych: społecznych, gospodarczych, ochrony środowiska i służących do sterowania rozwojem. Strategia ta, opracowana przez Radę Regionalną, wykorzystująca wyniki prac zespołów liderów lokalnych, została przyjęta przez publiczne zgromadzenie przedstawicieli różnych grup społecznych. „Strategia rozwoju Śląska Opolskiego” powstała w odmiennych od obecnych warunkach ustrojowych państwa, nie może więc stanowić dokumentu wskazującego aktualne kierunki rozwoju. Konieczne stało się dokonanie aktualizacji wizji rozwoju i kierunków strategicznych. Pełny materiał stworzony podczas prac nad dokumentem „Strategii rozwoju Śląska Opolskiego”, został ponownie przeanalizowany i w części wykorzystany w pracach nad obecnym zapisem „Strategii rozwoju województwa opolskiego”.
14. Począwszy od stycznia 1999 roku, wdrożono w Polsce kolejny etap transformacji ustrojowych, tworząc nowe jakościowo uwarunkowania, koncepcje i programy zarządzania rozwojem. Powstały dwa nowe poziomy samorządów – powiat samorządowy i województwo samorządowe – ze ściśle określonymi kompetencjami i uprawnieniami.
Województwo samorządowe uzyskując osobowość prawną zostało upodmiotowione i zobligowane ustawowo do tworzenia podstaw programowania własnego rozwoju. Równolegle dokonano nowego podziału administracyjnego państwa tworząc w miejsce 49 województw, 16 nowych.
W wyniku reformy województwo opolskie, które przed jej wdrożeniem było jednym z większych, stało się terytorialnie najmniejszym regionem, a pod względem liczby mieszkańców zajmuje przedostatnie miejsce. Terytorialnie województwo powiększyło się o obecny powiat oleski, który przed reorganizacją należał do województwa częstochowskiego.
Utworzenie 16 regionów spowodowało, że województwo opolskie graniczy obecnie z dużymi i silnymi pod względem gospodarczym i intelektualnym województwami. Województwa: dolnośląskie, śląskie, wielkopolskie czy łódzkie stanowią konkurencję dla regionu opolskiego i fakt ten jest nowym wyzwaniem dla społeczeństwa Opolszczyzny.
15. W zmienionej sytuacji ustrojowej wyznaczono dla województwa samorządowego zadania własne, które muszą być bezwzględnie realizowane. Jednym z nich jest opracowanie strategii rozwoju regionalnego, stanowiącej dokument wyznaczający kierunki polityki regionalnej w najbliższych latach. Dokument ten winien być skorelowany z polityką zagraniczną regionu wyrażoną w postaci „Priorytetów współpracy zagranicznej województwa opolskiego”, a także z opracowywanym równoległe planem zagospodarowania przestrzennego i programem zrównoważonego rozwoju.
16. Do końca 1998 roku struktury państwowe nie prowadziły systemowej polityki regionalnej. Poprzednie województwa stanowiły jedynie jednostki podziału administracyjnego kraju, prowadząc rozwój w oparciu o budżet państwa, który przekazywał środki finansowe na poszczególne dziedziny życia. Na poziomie województw nie dokonywano wyboru co do przeznaczenia tych środków.
Począwszy od 1999 roku, rozpoczęto na poziomie rządowym opracowywanie polityki państwa wobec regionów. Jest to w naszych warunkach jakościowo inna sytuacja. Zachodzi bowiem konieczność uzyskania możliwie dużej zgodności zapisów rozwojowych regionu z priorytetami i celami strategii narodowej. Będzie to bowiem miało przełożenie na współfinansowanie rozwoju regionu z budżetu państwa i ze środków pomocowych Unii Europejskiej.
Opracowana przez Ministerstwo Gospodarki „Narodowa strategia rozwoju regionalnego na lata 2000–2006” zakłada, że Rząd RP będzie zmierzał do wzmocnienia konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałal ich marginalizacji, co ma sprzyjać długofalowemu i zrównoważonemu rozwojowi. Za priorytetowe uznano: rozbudowę i modernizację infrastruktury, restrukturyzację i dywersyfikację bazy ekonomicznej regionów, rozwój zasobów ludzkich, wsparcie obszarów wymagających

aktywizacji i rozwój międzynarodowej współpracy regionów. Opracowany na tej podstawie projekt „Wstępnego narodowego planu rozwoju na lata 2000–2002” potwierdza kierunki przyjęte w strategii.

17. Stan negocjacji nad wejściem Polski do Unii Europejskiej wskazuje, że integracja naszego kraju z Unią jest jedynie kwestią czasu. Oznacza to, że w polityce regionalnej fakt ten musi znaleźć odbicie. Tworząc strategię rozwoju regionu trzeba uwzględnić dwa okresy. Okres poprzedzający oficjalne członkostwo, w którym istnieje możliwość korzystania z funduszy przedakcesyjnych: ISPA, SAPARD i PHARE, oraz okres po uzyskaniu członkostwa, otwierający regionom szansę starania się o środki z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
18. Planując rozwój regionalny konieczne jest uwzględnienie megatrendów występujących w procesach rozwojowych. Są to:
 - **globalizacja rozwoju** – wymuszająca tworzenie warunków do sprostania konkurencji na rynku krajowym i europejskim. Można to uzyskać poprzez otwartość regionu dla technologii i kapitału zagranicznego, podwyższanie efektywności życia gospodarczego oraz wysoki poziom innowacyjności;
 - **ekorozwój** – prowadzący w dłuższej perspektywie do zrównoważenia rozwoju. Oznacza to, że działalność gospodarcza winna uwzględniać zasady ochrony środowiska. Zmniejszenie energochłonności, wodochłonności i materiałochłonności w działalności gospodarczej musi towarzyszyć każdemu programowi rozwojowemu. Prowadzi to w prostej linii do realizacji zasady zrównoważonego rozwoju;
 - **demokracja** – realizująca decentralizację zarządzania, wyznająca zasadę subsydiarności oraz tworząca otwarte, zróżnicowane społeczeństwo obywatelskie. Konieczne jest więc wzmacnianie istniejących i tworzenie warunków do powstania nowych organizacji pozarządowych, przejmujących zadania w różnych dziedzinach życia od struktur administracji publicznej. Wzrastać winien udział obywateli w życiu społecznym;
 - **integracja Polski z przestrzenią europejską** – zakładając, że Polska jako kraj może stać się jednym z europejskich biegunów przyspieszonego rozwoju, trzeba widzieć możliwość wkomponowania regionu w ten proces.
19. Opracowana „Strategia rozwoju województwa opolskiego” będzie realizowana w najbliższych latach w złożonych warunkach makroekonomicznych. Trzeba zakładać, obserwując tendencje w rozwoju Polski, że w ciągu kilku najbliższych lat w istotny sposób nie zostanie ograniczona inflacja. Trzeba także liczyć się z występowaniem zadłużenia wewnętrznego budżetu państwa i wynikającymi z tego konsekwencjami dla ewentualnej decentralizacji systemu finansowego. Wpływ na poziom finansowania rozwoju będzie także miała nierównowaga w handlu zagranicznym, odbijająca się na budżecie państwa. Aby uaktywnić wysokie tempo wzrostu gospodarczego, konieczne będzie zwiększanie poziomu oszczędności i wzrost nakładów inwestycyjnych. Wszystko to może w istotny sposób spowolnić proces realizacji strategii rozwoju kraju, a także poszczególnych regionów.
20. Rozwój regionu opolskiego będzie również uzależniony od uwarunkowań wewnętrznych, do których zaliczyć należy:
 - systematyczne zmiany w potencjale demograficznym polegające na ujemnym przyroście naturalnym i ujemnym saldzie migracji,
 - barierę ekologiczną w postaci zanieczyszczonego środowiska, nie pozwalającą na planowanie rozwoju, bez uprzedniego naprawienia szkód w przyrodzie,
 - konieczność wspierania obszarów problemowych w sposób szczególny dotkniętych negatywnymi skutkami likwidacji technologii schyłkowych, kosztem innych części regionu,
 - barierę finansową – brak środków w budżecie województwa na programowanie i realizację zadań rozwojowych.

Restrukturyzacja bazy ekonomicznej regionu może wywoływać także napięcia społeczne i konflikty polityczne. Wymaga to rozważnego prowadzenia tego procesu i rekompensowania w ramach „Narodowej strategii rozwoju regionalnego” inną działalnością gospodarczą i programami osłonowymi.

III. DIAGNOZA AKTUALNEGO STANU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

A. Charakterystyka geograficzna regionu

21. Województwo opolskie stanowi wyodrębnioną jednostkę obszaru kraju, której struktury przyrodnicze, demograficzne, gospodarcze, infrastrukturalne, osadnicze i przestrzenne pozwalają uznać ten obszar jako historycznie ukształtowany region. Jest on również regionem administracyjnym.

Województwo opolskie położone jest w południowo-zachodniej części kraju pomiędzy dwoma dużymi aglomeracjami: śląską i dolnośląską. Od południa graniczy z Republiką Czeską, od północy z województwem wielkopolskim i łódzkim.

Pod względem geograficznym ok. 75% powierzchni województwa stanowi Nizina Śląska, pozostały obszar przypada na tereny górskie Sudetów Wschodnich (Góry Opawskie), Przedgórze Sudeckiego i Wyżyny Śląskiej (grzbietu Chełma z Górą św. Anny) oraz Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej (Próg Woźnicki). Tak więc w ukształtowaniu powierzchni przeważają tereny nizinne.

Region opolski charakteryzuje wysoka jakość gleb, występowanie surowców mineralnych (węglanowych, okrzemkowych-ilastych), duże zasoby wód podziemnych i gęsta sieć wód powierzchniowych dorzecza rzeki Odry.

Wymienione cechy wpłynęły niewątpliwie na wykształcenie sieci osadniczej, produkcję i kulturę rolną, układ komunikacyjny, rodzaj i lokalizacje kompleksów przemysłowych oraz położenie i charakter bazy rekreacyjno-wypoczynkowej województwa.

22. W województwie opolskim można wyróżnić trzy podstawowe strefy funkcjonalne:

- **Strefa przemysłowania i urbanizacji** – utożsamiana z obszarem opolskiej aglomeracji miejsko-przemysłowej. Jest to strefa silnie zurbanizowana, w jej obrębie zlokalizowane są 4 rejony przemysłowe (opolski, kędzierzyńsko-kozielski, strzelecko-góraždzański, ozimsko-zawadzki). Układ węzłowy strefy tworzą – stolica województwa – Opole – oraz miasta: Kędzierzyn-Koźle, Strzelce Opolskie i Krapkowice.
- **Strefa rolna** – obejmuje południowe i zachodnie obszary województwa o najwyższej wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. W obrębie strefy znajdują się tereny o bardzo korzystnych warunkach przyrodniczo-glebowych, będące podstawą dla intensywnej produkcji rolnej i opartego na niej przetwórstwa rolno-spożywczego, a także obszary o znacznych walorach wypoczynkowych i turystycznych (m.in. rejon Gór Opawskich, zbiorniki wodne Otmuchów, Nysa). Układ węzłowy tej strefy tworzą wielofunkcyjne ośrodki regionalne miast: Nysa, Brzeg, Prudnik i Głuchołazy.
- **Strefa rolno-leśna** – obejmuje północną i północno-wschodnią część województwa, stanowiącą tereny rolne o średniej wartości rolniczej. W południowej części strefy dominuje gospodarka leśna. Układ strefowy obszaru tworzą tereny o dominacji: funkcji produkcyjnych, tj. tereny chronione dla produkcji rolnej i dla intensywnej produkcji leśnej oraz funkcji turystyczno-wypoczynkowych – w oparciu o środowiska leśne i wodne w rejonie turawskich zbiorników wodnych. Układ węzłowy strefy tworzą: wielofunkcyjne ośrodki regionalne - Kluczbork, Namysłów i Olesno.
Ważnym elementem struktury funkcjonalno-przestrzennej są lasy zajmujące 26,7% ogólnej powierzchni województwa.

23. Województwo opolskie zajmuje 9412 km², co stanowi 3% powierzchni Polski (16 miejsce wśród województw). Region zamieszkuje 1088,4 tys. osób, czyli 2,8% ludności kraju (odpowiednio 15 miejsce).
24. Sieć osadniczą województwa opolskiego tworzą 34 miasta i 1561 miejscowości wiejskich, w tym 1002 sołectwa. Stopień koncentracji sieci osadniczej jest relatywnie wysoki – jedna jednostka miejska przypada na 285 km² (w kraju na ok. 370 km²). Stolicą województwa jest Opole (liczące ok. 130 tys. mieszkańców) położone w centralnej części regionu.
Stosunkowo duże jednostki osadnicze występują na wsi. Średnia liczba ludności przypadająca na jedną wieś wynosi 525 osób (w kraju ok. 340). Prawie co piąta wieś liczy powyżej 800 mieszkańców. Jednostki wiejskie charakteryzują się wysokim stopniem urbanizacji.
25. Województwo charakteryzują bardzo dobre warunki glebowo-klimatyczne korzystne dla produkcji rolnej. Syntetyczny wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (w skali 100 punktowej) wynosi dla województwa opolskiego 82,8 punktów (przy średniej krajowej 66,6). Aż 51% gleb w regionie to gleby bardzo dobre i dobre.
26. Wiodące funkcje w gospodarce województwa pełnią – przemysł charakteryzujący się rozbudowaną strukturą gałęziowo-branżową, wysoko wydajne rolnictwo oraz transport kolejowy, drogowy i wodny.
27. W obszarze społecznym rosnące znaczenie mają także funkcje naukowo-badawcze (wyższe uczelnie, instytuty naukowo-badawcze) i usługowe głównie w zakresie kultury i zdrowia o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym.
28. Istotnym atutem regionu jest jego położenie na trasie ważnych, o międzynarodowym znaczeniu linii komunikacyjnych: drogowych, kolejowych, a także odrzańskiej drogi wodnej. Przez teren województwa przebiega najważniejsza dla południowej części kraju autostrada A4 Zgorzelec–Korczowa, a szerzej Berlin–Kijów, wiążąca obszar regionu z wielkimi ośrodkami Europy. Jest to część III paneuropejskiego korytarza transportowego. Na południowej granicy województwa, która jest równocześnie granicą państwa znajduje się 5 przejść granicznych osobowo-towarowych: Głucholazy–Mikulovice; Pietrowice–Krnov; Paczków–Bily Potok; Konradów–Zlate Hory; Kałków–Vidnava.
Położenie na trasie międzynarodowej magistrali kolejowej wschód–zachód przewidzianej do włączenia do Europejskiego Systemu Transportu Kolejowego – tworzy również duże możliwości rozwoju.
29. Usytuowanie województwa opolskiego w otoczeniu prężnych gospodarczo obszarów i wynikające z tego ekonomiczne, a także kulturowe powiązania międzyregionalne mogą być źródłem wielu korzyści wpływających na kierunki i tempo rozwoju regionu. Są to zarówno możliwości zaopatrzenia materiałowego i surowcowego, jaki korzyści wynikające z dużego rynku zbytu na produkty przemysłu, w tym szczególnie przemysłu rolno-spożywczego i rolnictwa.

B. Charakterystyka społeczno-kulturowa

30. Śląsk Opolski jest regionem pogranicza w sensie społeczno-kulturowym. To obszar styku różnych kultur. Dziś społeczność regionu charakteryzuje bogactwo doświadczeń, związane z obcowaniem z odmiennością kulturową, zdolność do samoorganizacji i otwartość na świat. Zwłaszcza ta ostatnia właściwość mieszkańców regionu może być szansą, a nawet gwarantem realizacji misji przyjętej przez Śląsk Opolski w strategii rozwoju regionu.
31. Zróżnicowanie kulturowe regionu przejawia się we współzyciu i obcowaniu Ślązaków, stanowiących 30% ogółu mieszkańców oraz Polaków przybyłych na Śląsk po 1945 roku z Kresów Wschodnich i centralnej Polski. Po wojnie Polacy ukształtowali nowe oblicze kulturowe regionu nawiązując do

piastowskiej przeszłości, tradycji powstań śląskich oraz dziedzictwa Związku Polaków w Niemczech. Odrębność społeczno-kulturowa Ślązaków przejawia się głównie w ramach społeczności lokalnych i wyraża się w obserwowalnych cechach, takich jak: język, obyczaje, zwyczaje, odmienna przeszłość, tradycja i styl życia, co składa się na ich tożsamość grupową. Akceptacja wielokulturowości i otwartość na inne narody to zasadnicze elementy tożsamości regionalnej społeczności Śląska Opolskiego.

32. Dla Opolszczyzny charakterystyczne są kontakty z Niemcami zarówno rodzinne, jak i instytucjonalne oraz partnerskie – gmin, powiatów i regionu. Powszechne są wyjazdy do pracy za granicę, przede wszystkim posiadaczy obywatelstwa polskiego i obywatelstwa niemieckiego. Fakt ten postrzegany jest jednak w kategoriach potencjalnych zagrożeń, przede wszystkim w kontekście zmian na rynku pracy (drenaż kwalifikowanych kadr), nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodziny, polegających na osłabieniu więzi rodzinnych (długotrwały pobyt ojców rodzin za granicą) i kryzysu demograficznego (wzrost liczby rodzin niepełnych, spadek urodzeń). Pozytywnym aspektem migracji zarobkowej jest natomiast przejmowanie europejskich wzorów pracy, co będzie procentować na rynku pracy po otwarciu granic i rozpoczęciu procesu integracji z Unią Europejską. Stałe i żywe kontakty rodzinne z Niemcami, a przede wszystkim okresowe powroty byłych mieszkańców do regionu, mogą być podstawą rozbudowy infrastruktury rekreacyjnej.
33. Istotną swoistość województwa przejawia się także w fenomenie emancypacji politycznej Ślązaków w ruchu mniejszości niemieckiej i powstaniu organizacji Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim. Dziś mniejszość stanowi ważny element życia regionu – zarówno w jego wymiarze kulturowym, jak również społecznym i politycznym.

C. Przestrzeń gospodarcza regionu

34. Opolska gospodarka charakteryzuje się znaczącym, lecz nie w pełni wykorzystanym potencjałem. Jego filarami są między innymi: nowoczesny, bogaty w wykwalifikowane kadry przemysł cementowo-wapienniczy, oparty o bogate zasoby naturalne; nowoczesny przemysł elektroenergetyczny; a także bazujący na urodzajnych glebach przemysł rolno-spożywczy.
35. Region posiada wielu partnerów gospodarczych – zarówno krajowych, jak i zagranicznych, z doświadczeń których korzysta. Słabością jest niewystarczające zaplecze innowacyjno-techniczne i promocyjne, warunkujące pozyskiwanie inwestorów strategicznych i wzmacniające konkurencyjność regionu.

a) Podmioty gospodarcze

36. Na terenie województwa opolskiego działa ponad 72 tys. podmiotów gospodarczych i ich liczba stale rośnie. Nie oznacza to jednak, że województwo jest regionem o wysokim stopniu rozwoju przedsiębiorczości. Wskaźniki liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców plasują województwo poniżej średniej krajowej. Sytuacja ta może być spowodowana bliskością atrakcyjnego dla mieszkańców, niemieckiego rynku pracy i niskim w związku z tym zainteresowaniem zakładaniem własnych przedsiębiorstw oraz niechęcią do podejmowania ryzyka związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej. W regionie na 1000 mieszkańców przypada przeciętnie 66,6 podmiotów gospodarczych ogółem (tzn. wraz z zakładami osób fizycznych), co plasuje województwo na 11 pozycji w Polsce, przy średniej krajowej wynoszącej 78,6. W przypadku zakładów osób fizycznych na 1000 mieszkańców region

opolski zajmuje 13 miejsce wśród 16 województw ze wskaźnikiem równym 51,8, przy średniej w kraju na poziomie 62,5.

37. Zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych stanowią jednostki sektora prywatnego – 95,6%, a ich liczba zwiększyła się ostatnio o 11,6%. Odnotowano także wzrost liczby spółek prawa handlowego o 9,8% (najwyższy w całym kraju).

Przy szybkim wzroście liczby podmiotów sektora prywatnego, województwo opolskie charakteryzuje się jednocześnie najwyższym w kraju spadkiem liczby przedsiębiorstw państwowych (o 20,8%) i dużą stabilnością istnienia podmiotów gospodarczych (5 miejsce w kraju). Wyraza to stosunek liczby jednostek likwidowanych do nowo powstałych, ukształtowany w 1999 roku w województwie poniżej 8%, przy średniej krajowej wynoszącej 9,9%.

38. Udział spółek z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie spółek prawa handlowego jest w opolskim na poziomie wyższym niż średnia krajowa (32,8% spółek prawa handlowego to spółki z udziałem kapitału zagranicznego – średnio w kraju wskaźnik ten wynosi 27,5%). Ten rodzaj podmiotów gospodarczych rozwija się na Opolszczyźnie w szybkim tempie (wzrost o 14,5% w roku 1999 w porównaniu do roku poprzedniego był najwyższy w kraju).

b) Przemysł

39. Mocną stroną przemysłu jest jego zróżnicowana struktura gałęziowo-branżowa (w województwie opolskim działa 19 gałęzi przemysłu). Do podstawowych gałęzi należą przemysły: elektromaszynowy, chemiczny, paliwowo-energetyczny, mineralny, lekki i spożywczy. Równomierne rozmieszczenie przemysłu na obszarze województwa zaliczyć należy do mocnych stron opolskiej gospodarki.

40. Do słabych stron przemysłu należy z pewnością zaliczyć brak wyraźnie zarysowanych dziedzin produkcji, w których region byłby bardziej konkurencyjny w stosunku do innych obszarów kraju. Nie funkcjonują na terenie województwa duże nowoczesne przedsiębiorstwa, których skala, dynamika, zdolność do wytwarzania i innowacji a także zdolność oddziaływania na otoczenie gospodarcze, pozwalałaby spełniać rolę biegunów rozwoju. Jednakże procentowy wskaźnik udziału sektorów nowoczesnych w strukturze przemysłu wynosi w województwie opolskim 17,6%, co plasuje region na piątym miejscu w kraju. Na terenie województwa nie wytwarza się jednak produktów zaawansowanej technologii.

41. Wiodące przedsiębiorstwa regionu, których potencjał powoduje, że odgrywają znaczącą rolę w gospodarce województwa opolskiego, nie przeszły procesów głębokiej restrukturyzacji. Firmy te nie są wystarczająco konkurencyjne, ich kondycja finansowa jest słaba, a perspektywy niepewne. Nie będą więc mogły odegrać one roli firm wiodących – lokomotyw rozwoju regionalnego.

42. Aktualną sytuację w przemyśle należy jednak ocenić jako korzystną. Wartość produkcji sprzedanej przemysłu w 1999 roku wynosiła 10 463,4 mln zł i było to więcej o 12,6% w porównaniu do wartości osiągniętej w okresie 12 miesięcy poprzedniego roku. Województwo opolskie znalazło się na drugim (po lubuskim) miejscu w kraju pod względem dynamiki produkcji sprzedanej przemysłu. Najbardziej, w porównaniu do poprzedniego roku, wzrosła wartość sprzedaży produkcji wyrobów z metali (o 32,4%).

c) Budownictwo

43. Zły stan budownictwa w województwie wpływa na sytuację na rynku mieszkaniowym, która jest bardzo trudna. W ciągu ostatnich dwóch lat, na Opolszczyźnie oddano do użytku najmniej mieszkań w całym kraju (1740). Liczba oddanych mieszkań zmalała w roku 1999 w stosunku do poprzedniego o ponad 16%.

Produkcja sprzedana budownictwa w 1999 roku wyniosła 1515,5 mln zł i w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego zanotowano jej wzrost o 11,9%. W analizowanym okresie w kraju zanotowano 17,9% wzrost produkcji sprzedanej w tej dziedzinie. Nakłady inwestycyjne na budownictwo w 1998 roku stanowiły 4,2% nakładów ogółem, podczas gdy średnio w kraju było to 6,8%.

d) Usługi

44. Na Śląsku Opolskim wzrasta znaczenie sektora usług. Rozwój ten jest jednak powolny i nie dotyczy wszystkich obszarów województwa. W usługach zatrudnionych jest 39% pracujących ogółem (średnio w kraju jest to 42,8% i pod tym względem Opolszczyzna zajmuje 11 miejsce). Przeciętne zatrudnienie w usługach wzrasta, podczas gdy w przemyśle i budownictwie notuje się jego systematyczny spadek. Wynagrodzenia w usługach są dużo niższe niż w przemyśle czy w budownictwie i różnica ta stale się zwiększa. Jedynie w sekcji transport, gospodarka magazynowa i łączność, wynagrodzenia są na poziomie porównywalnym z przemysłem, a nawet wyższe niż w budownictwie.

e) Wyniki finansowe przedsiębiorstw

45. Sytuacja w województwie opolskim pod względem podstawowych relacji ekonomicznych w przedsiębiorstwach nie kształtuje się korzystnie. Pomimo iż wzrost uzyskanych przychodów z całokształtu działalności w skali roku uplasował województwo na 4 miejscu w kraju (za dolnośląskim, małopolskim i mazowieckim) to wzrost kosztów osiągnięcia przychodów jest w porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego wysoki i pod tym względem województwo zajmowało 1 miejsce w kraju.

46. Opolskie przedsiębiorstwa odnotowują ujemne wyniki finansowe. Co prawda podmioty sektora prywatnego osiągnęły zysk netto w wysokości 128,2 mln zł, lecz sektor publiczny odnotował w tym czasie stratę w wysokości 388,5 mln zł, co w ogólnym rozrachunku sprawia, że wynik finansowy netto dla przedsiębiorstw obu sektorów województwa opolskiego był ujemny i wynosił minus 260,3 mln zł.

47. Wskaźnik rentowności brutto w badanym okresie kształtuje się na poziomie minus 1,3%, zaś wskaźnik rentowności netto minus 2,2%. Pogorszeniu ulega także płynność finansowa przedsiębiorstw.

Również rentowność obrotu brutto i netto niekorzystnie wyróżniają województwo opolskie, zanotowano bowiem największy w skali kraju spadek wskaźników rentowności obrotu brutto i netto oraz największy spadek udziału podmiotów rentownych w ogóle badanych podmiotów gospodarczych.

f) Rynek pracy

48. Śląsk Opolski należy do grupy województw o średnim natężeniu zjawiska bezrobocia. Charakteryzuje się on najmniejszą liczbą bezrobotnych w kraju, ale pod względem stopy bezrobocia przewyższa średnią wartość krajową. Według stanu na koniec grudnia 1999 roku wartość tego wskaźnika plasowała opolskie na 7 miejscu w kraju (13,2%, przy średniej krajowej wynoszącej 13,0%) za województwami: mazowieckim, śląskim, małopolskim, wielkopolskim, podlaskim i lubelskim. Zjawiska i tendencje zachodzące na rynku pracy w województwie należy jednakże postrzegać w kontekście potencjalnego zagrożenia.

49. Co prawda liczba ludności aktywnej zawodowo wykazuje tendencję rosnącą (o 10,3 tys. osób porównując stany z końca grudnia 1998 i 1999 roku), ale liczba pracujących w gospodarce narodowej województwa spada (o 3000 osób w skali 1999 roku) i wynosi obecnie 390,2 tys. osób.

Utrzymuje się ponadto tendencja spadkowa przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw. Rośnie natomiast liczba bezrobotnych. Według stanu na koniec grudnia 1999 roku wynosiła ona 59 476 osób.

50. Przyczyn wzrostu bezrobocia należy upatrywać w procesach związanych z wprowadzeniem reform, zwłaszcza ubezpieczeń społecznych (rejestrowanie się osób chcących uzyskać świadczenia z zakresu służby zdrowia) oraz w niestabilnej koniunkturze gospodarczej (wzrost produkcji przemysłu i budownictwa przy spadku zatrudnienia, pogorszenie kondycji ekonomicznej opolskich przedsiębiorstw) i zaawansowaniu procesów restrukturyzacji (redukcja zatrudnienia w przemyśle).
51. Do cech charakterystycznych bezrobocia w województwie opolskim zaliczyć należy przewagę udziału zarejestrowanych kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych oraz wyraźne przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika natężenia bezrobocia.

D. Rolnictwo

52. Województwo opolskie ma sprzyjające warunki naturalne do produkcji rolniczej. Ukształtowanie terenu jest nizinne, płaskie, lekko faliste. Śląsk Opolski należy do najcieplejszych regionów naszego kraju. Okres wegetacyjny rozpoczyna się wcześnie, najczęściej pod koniec marca i trwa 200÷225 dni, opady roczne wieloletnie wahają się w granicach 600÷800 mm, z przeciętną liczbą dni z opadami 160÷180.
53. Około 60% powierzchni województwa zajmują gleby dobre i średnie (brunatne wytworzone z piasków słabo gliniastych i gliniastych). Następną grupę stanowią gleby brunatne wytworzone z lessów i utworów lessowych, które rozciągają się w części południowej u podnóża Sudetów. W środkowej i północnej części województwa występują mało urodzajne gleby biellicowe wytworzone z piasków. Między Kluczborkiem a Namysłowem ciągnie się pas gleb ilastych, natomiast wzdłuż rzek występują mady, które zalicza się do najżyźniejszych w dolinie Nysy Kłodzkiej.
54. Powierzchnia użytków rolnych województwa opolskiego stanowi 3,16% ogółu użytków rolnych kraju i wynosi 588,0 tys. ha. Duży obszar ziemi (84%) zajmują grunty orne, udział pozostałych upraw (sady, łąki, pastwiska) stanowi 16%.
55. Przeciętne gospodarstwo rolne ma powierzchnię ok. 7,5 ha i jest nieco większe od średniej wielkości gospodarstwa w kraju, która wynosi 7,0 ha.
56. Całkowita liczba gospodarstw rolnych w województwie opolskim wynosi 87 273, z czego 48 448 to indywidualne gospodarstwa rolne. Pozostałą część stanowią działki rolne o powierzchni do 1 ha użytków rolnych, użytkowane przez osoby fizyczne, np.: działki służbowe, działki i ogrody przemysłowe, wspólnoty gminne oraz pracownicze ogrody działkowe. Najwięcej indywidualnych gospodarstw rolnych jest w powiecie opolskim (8392), a najmniej w powiecie krapkowickim (2462). Oprócz tego na terenie województwa opolskiego znajdują się gospodarstwa będące w zasobie Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, których liczba wynosi aktualnie 95 oraz rolnicze spółdzielnie produkcyjne w liczbie 144.
57. Wysoko sytuują województwo wyniki produkcji rolnej. Plony zbóż podstawowych, jak i ziemniaków są najwyższe w kraju i stawiają opolskie na 1 pozycji w rankingu województw. Na Śląsku Opolskim odnotowuje się najwyższe w kraju plony buraka cukrowego oraz rzepaku i rzepiku. W roku 1998 Śląsk Opolski zajmował ponadto: 2 pozycję w kraju pod względem przeciętnego rocznego udoju mleka od krowy, 3 pozycję pod względem skupu produktów rolnych na 1 ha użytków rolnych w przeliczeniu na jednostki zbożowe oraz 4 pozycję pod względem produkcji żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso na 1 ha użytków rolnych.

58. Województwo opolskie jest województwem o najmniejszej w kraju liczbie odłogów i ugorów na gruntach ornych. Wynoszą one tylko 21 tys. ha, co stanowi 4,2% powierzchni gruntów ornych i plasuje województwo na 1 miejscu w rankingu województw.
59. Wartość produkcji końcowej rolnictwa na 1 pracującego w rolnictwie lokuje województwo opolskie na 5 pozycji w kraju, a pod względem teźże wartości przeliczonej na 1 ha użytków rolnych Śląsk Opolski znajduje się na 3 miejscu w Polsce. Jednym z ważnych elementów wysokiej produkcji rolniczej są melioracje użytków rolnych. Dotychczas 42,8% użytków rolnych zostało objętych melioracją, co daje w województwie powierzchnię 228,5 tys. ha.
60. Za mocną stroną rolnictwa Opolszczyzny należy uznać walory przyrodnicze do uprawy roli i hodowli zwierząt, oraz sprzyjające warunki klimatyczne i glebowe. Stanowią one wysoki potencjał produkcji rolno-spożywczej.
61. Za zagrożenie postrzega się rozdrobnienie gospodarstw rolnych oraz niewielkie wykorzystanie zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego. Barierą jest też problem ze zbytem produkcji rolnej.

E. Stan i ochrona środowiska

62. Nakłady na ochronę środowiska w województwie opolskim wyniosły w 1998 roku 277,3 mln zł, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca daje 254 zł i pod tym względem opolskie zajmuje 7 pozycję w kraju (średnia krajowa 233 zł na 1 mieszkańca). Wydatki na ochronę środowiska stanowią w opolskim 10% nakładów inwestycyjnych na gospodarkę narodową (średnio w kraju wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 8%).
63. Na Śląsku Opolskim najwięcej wydatkuje się na ochronę wód – 45,2% nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska ogółem. Stan czystości wód powierzchniowych w województwie, pomimo systematycznej, zauważalnej od lat poprawy, generalnie nie odpowiada klasom czystości. Rzeka Odra nie mieści się w żadnej klasie czystości, podobnie jak w niektórych swych odcinkach rzeki: Nysa Kłodzka, Mała Panew, Osobłoga, Prudnik, Kłodnica, Bierawka, Ścinawa Niemodlińska oraz Stobrawa.
64. Systematycznie spada na Opolszczyźnie pobór wody na potrzeby gospodarki i dotyczy to głównie przemysłu. Obecnie 81 zakładów przemysłowych z terenu województwa zużywa wodę do celów produkcyjnych, z czego 45 posiada jej zamknięty obieg.
65. W województwie opolskim ścieki przemysłowe oczyszczają 52 oczyszczalnie, z czego: 24 to oczyszczalnie biologiczne, 22 mechaniczne, 3 chemiczne oraz 3 z podwyższonym usuwaniem biogenów, a ich przepustowość ogółem wynosi 750,9 dam³/dobę.
66. Wszystkie miasta w województwie opolskim posiadają sieci wodociągowe, a 94% miast jest obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków. W województwie funkcjonuje 48 oczyszczalni ścieków komunalnych. Ich przepustowość wynosi 208,4 dam³/dobę. W województwie opolskim 48,1% mieszkańców jest obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków, co stawia region na 8 pozycji wśród 16 województw.
67. Stan czystości powietrza w województwie opolskim ulega z roku na rok znaczącej poprawie. Zmniejszają się wskaźniki emisji zanieczyszczeń zarówno gazowych, jak i pyłowych do atmosfery. Zwiększa się jednocześnie udział zanieczyszczeń zatrzymanych w urządzeniach do ich redukcji w ogóle zanieczyszczeń wytworzonych.
W ostatnich latach odnotowuje się również spadek przekraczania wartości stężeń dopuszczalnych oraz częstotliwości przekroczeń wskaźników zanieczyszczeń powietrza. Wpływ na to mają realizacje zakładowych programów ochrony środowiska i programu ograniczenia niskiej emisji zanieczyszczeń.

68. W 1998 roku 62 zakłady przemysłowe z terenu województwa opolskiego wytworzyły ponad 2,2 mln ton odpadów z czego wykorzystano 81,8%, a unieszkodliwiono 15,2% (wśród unieszkodliwionych 92% to składowane). Sytuacja przedstawia się niekorzystnie, gdy odniesie się powyższe wskaźniki do powierzchni województwa.
W analizowanym roku na terenie województwa powstało 1221 dam^3 odpadów komunalnych, które były składowane na 42 wysypiskach (w 1997 roku 36 spośród 43 składowisk posiadało wymagane systemy zabezpieczeń technicznych, takich jak: uszczelnienie, drenaż, odgazowywanie). Na terenie województwa działa sprawnie zorganizowany system odbioru i transportu odpadów, lecz tylko w kilku gminach wdrażane są programy segregacji odpadów komunalnych.
69. Obszary prawnie chronione zajmują 28% powierzchni województwa opolskiego, przy średniej krajowej wynoszącej 31,1%. Stawia to region na 11 pozycji w kraju. Na jednego mieszkańca województwa opolskiego przypada 2415 m^2 powierzchni obszarów prawnie chronionych, tj. o 98 m^2 mniej niż średnio w kraju (również 11 pozycja wśród 16 województw). Powierzchnia rezerwatów przyrody w województwie jest najmniejsza w kraju i zajmuje 0,04% powierzchni całego województwa.
70. Dostęp do terenów zielonych w polskich miastach nie jest najlepszy. Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej zajmują zaledwie 1,5% powierzchni miast w województwie (15 miejsce w kraju), przy średniej krajowej 2,8%. Powierzchnia miejskich terenów zielonych w przeliczeniu na mieszkańca wynosi w opolskim 19,5 m^2 , średnia krajowa – 24,7 m^2 .
71. Wysokie nakłady na ochronę środowiska oraz postawa samorządów wobec problemów ochrony środowiska należą do mocnych stron regionu. Skutki tych poczynań to zmniejszone wskaźniki emisji pyłów i gazów. Słabą stroną są różnice w dostępie do infrastruktury komunalnej (kanalizacja, oczyszczalnie ścieków) pomiędzy poszczególnymi obszarami województwa, ale problem ten dotyczy głównie wsi. W przyszłości dużych nakładów wymagać będą także wody podziemne, jeziora i rzeki, a przede wszystkim – Odra. Konieczne będzie także inwestowanie w opolskie zasoby i walory naturalne – zarówno te, które już znajdują się pod prawną ochroną (poprzez zwiększanie powierzchni parków krajobrazowych i rezerwatów), jak i w tereny zieleni miejskiej, których w województwie jest niewiele.

F. Warunki życia ludności

a) Gospodarstwa domowe

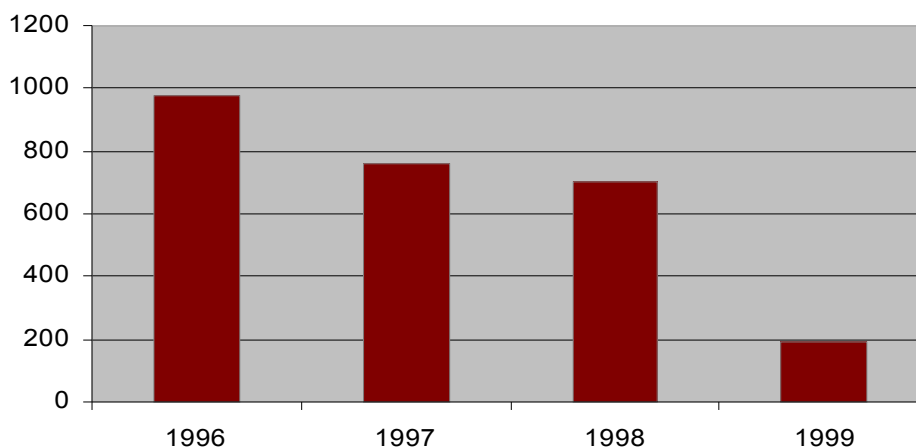
72. W województwie opolskim liczbę gospodarstw domowych szacuje się na 344,3 tys. Przeciętna liczba osób w jednym opolskim gospodarstwie domowym jest niższa niż średnio w kraju i wynosi 3,06.
73. Pod względem miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwie domowym, przeznaczonego na wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności Opolszczyzna zajmuje 10 pozycję w kraju. Dochód ten wynosi 501,60 zł i jest niższy niż średni w kraju (522,93 zł). Niskie wartości dla Śląska Opolskiego wynikają z problemu nierejestrowanych dochodów, związanych z pracą za granicą, co potwierdza wartość przeciętnych miesięcznych wydatków ogólnych na 1 osobę w gospodarstwach domowych województwa. Są one wyższe niż średnio w kraju, wynoszą 520,16 zł i stawiają region na 5 miejscu w rankingu województw.
74. Pod względem dochodów budżetów gmin liczonych *per capita*, Opolszczyzna plasuje się na 7 pozycji w kraju z dochodem 1142 zł. Wyższą, 5 lokatę pozwala zająć województwu dochód własny w budżetach gmin (399 zł na mieszkańca).

75. Województwo opolskie charakteryzuje się relatywnie małą przeciętną liczbą osób w gospodarstwie domowym, pobierających świadczenia społeczne i inne świadczenia socjalne oraz liczbą członków gospodarstw domowych pozostających na utrzymaniu.
76. O poziomie życia mieszkańców Śląska Opolskiego świadczy dobre wyposażenie gospodarstw domowych w niektóre przedmioty trwałego użytku. I tak: województwo zajmuje 1 pozycję w kraju pod względem wyposażenia gospodarstw w chłodziarki (99,1%), 3 pozycję pod względem zasobności w zamrażarki (48,0%), pralki automatyczne (77,0%), urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej (52,4%) i samochody (47,5%), 4 pozycję w kraju pod względem wyposażenia mieszkań w odbiorniki telewizyjne z ekranem do odbioru kolorowego (96,1%).
Pod względem warunków życia wyraźnie wyróżnia się opolska wieś. Województwo zajmuje bowiem 1 pozycję w kraju pod względem wyposażenia mieszkań wiejskich w łazienkę, pozycję 2 pod względem wyposażenia w centralne ogrzewanie oraz 3 pozycję pod względem zasobności mieszkań wiejskich w wodociąg. Najlepsza w kraju jest także telefonizacja opolskiej wsi (107 abonentów/1000 mieszkańców).

b) Sytuacja demograficzna

77. W 1999 roku liczba ludności województwa zmniejszyła się o 1314 osoby. W ostatnich latach obserwuje się ponadto niekorzystne zjawisko w postaci ciągle zmniejszającego się przyrostu naturalnego.

Wykres 1

Przyrost naturalny w województwie opolskim w latach 1996-1999 (w osobach)

Przyrost naturalny wykazuje duże zróżnicowanie przestrzenne. Najwyższy średni przyrost naturalny notują powiaty namysłowski (1,5 promila) i brzeski (1,3 promila), natomiast ujemny powiaty prudnicki (1,4), głubczycki (1,3), miasto Opole (0,6) oraz powiat strzelecki (0,1). Średni przyrost naturalny w całym województwie wynosi 0,2. Średni przyrost naturalny w kraju wyniósł w 1999 roku minus 0,3 promila.

78. Liczba zgonów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na Śląsku Opolskim wynosi 8,6 przy średniej krajowej 9,7. Pod względem umieralności województwo opolskie plasuje się na 3 pozycji. Liczba zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych w 1998 roku była najniższa w kraju i wyniosła w województwie opolskim 8,1 zgonów.

79. Województwo opolskie notuje ujemne saldo migracji. Większość wyjeżdżających stanowią emigrujący za granicę (ok. 95%).
80. W strukturze wiekowej ludności Śląska Opolskiego zachodzą niekorzystne zmiany. Zmniejsza się liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat), a wzrasta w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej), co wskazuje na starzenie się społeczeństwa.
81. Na Śląsku Opolskim rocznie zawieranych jest ok. 5 tys. związków małżeńskich. Średnia liczba zawieranych małżeństw na 1000 ludności w województwie opolskim wynosi 4,8 i jest niższa od średniej krajowej. Natomiast średnia liczba rozwodów w województwie na 1000 mieszkańców wynosi 0,89 (średnia krajowa – 1,17 rozwodów na 1000 ludności).
82. Biorąc pod uwagę sytuację demograficzną mocną stroną województwa opolskiego są niskie wskaźniki umieralności, w szczególności wskaźnik umieralności niemowląt, który jest najniższy w Polsce. Drugą pozytywną cechą Śląska Opolskiego jest także niewielka gęstość zaludnienia. Niższy od średniej krajowej jest ponadto wskaźnik rozwodów.
Do negatywnych tendencji zaliczyć należy stale zmniejszający się przyrost naturalny (zjawisko to jest również obserwowane w skali całego kraju) oraz ujemne saldo migracji zagranicznych. Występują również niekorzystne zmiany struktury wiekowej mieszkańców prowadzące do wzrostu wskaźnika obciążenia demograficznego ludności w wieku produkcyjnym ludnością poza wiekiem aktywności zawodowej.

c) Ochrona zdrowia

83. Województwo opolskie nie posiada nadwyżek kadry medycznej. Wszystkie wskaźniki dotyczące wielkości personelu i infrastruktury medycznej kształtują się poniżej średniej krajowej. I tak, na 1 lekarza przypada 568 mieszkańców, co daje Śląskowi Opolskiemu 14 pozycję przy średniej krajowej wynoszącej 459 osób na jednego lekarza. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku dostępu do lekarzy dentyistów – 13 lokata w kraju. Nieco lepszy jest dostęp do usług pielęgniarskich. W województwie opolskim na 1 pielęgniarkę przypadają 203 osoby, co daje 11 miejsce w kraju.
84. Na Opolszczyźnie funkcjonują 32 szpitale ogólne dysponujące 5427 łózkami. Daje to wskaźnik 201 mieszkańców na 1 rzeczywiste miejsce w szpitalu i stawia region na 11 pozycji w kraju.
W województwie opolskim funkcjonują ponadto następujące placówki cywilnej służby zdrowia: 2 szpitale psychiatryczne, sanatorium dla nerwowo chorych, ośrodek leczenia odwykowego, ośrodek rehabilitacyjny dla narkomanów, sanatorium gruźlicy i chorób płuc, prewentorium oraz 2 ośrodki rehabilitacyjne.
Łącznie w szpitalach i pozostałych jednostkach rocznie leczonych jest ok. 148 tys. pacjentów.
85. Na terenie województwa opolskiego istnieją 193 apteki. Na każdą z nich przypada średnio 5646 mieszkańców. Wskaźnik ten stawia Opolszczyznę na 12 pozycji w kraju.
86. Biorąc pod uwagę rozmieszczenie personelu medycznego i infrastruktury medycznej w powiatach wyraźnie widać dominację powiatu grodzkiego Opole. Posiada on najlepsze wskaźniki dostępu do lekarzy, stomatologów, pielęgniarek oraz aptek, co uwarunkowane jest obecnością specjalistycznych przychodni szczebla wojewódzkiego oraz szpitali wojewódzkich.
87. Ochrona zdrowia rozpatrywana pod względem zarówno personelu medycznego, jak i infrastruktury nie należy do mocnych stron województwa opolskiego. Wskaźniki oceny zaplecza medycznego stawiają Opolszczyznę na dalszych pozycjach w rankingach ogólnopolskich.
Właściwa ocena dostępu do świadczeń medycznych jest możliwa poprzez analizę wskaźników: czas oczekiwania na planowaną hospitalizację oraz czas oczekiwania na poradę specjalistyczną. Sytuację obecną można jednak postrzegać jako szansę dla regionu, gdyż w dobie reformowania służby zdrowia, a co za tym idzie redukcji kosztów jej funkcjonowania, województwa posiadające nadwyżkę zatrudnionej kadry medycznej będą musiały przeprowadzić redukcję pracowników, a to z kolei zawsze pociąga za sobą skutki społeczne np. wzrost bezrobocia.

d) Edukacja

88. Podstawowe wskaźniki z zakresu szkolnictwa dla województwa opolskiego i Polski przedstawia tabela 1.

	Wyszczególnienie	Woj. Opolskie	Polska
Wychowanie	dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat	618	496
Przedszkolne	liczba dzieci na 1 przedszkole	49	83
	liczba dzieci na 1 oddział	22	23
Szkoły Podstawowe	liczba uczniów na 1 szkołę	202	255
	liczba uczniów na 1 oddział	21	22
	liczba uczniów na 1 pomieszczenie*	19	21
	liczba uczniów na 1 nauczyciela	14	15
Licea Ogólnokształcące	liczba uczniów na 1 szkołę	453	408
	liczba uczniów na 1 oddział	30	30
	liczba uczniów na 1 pomieszczenie	27	28
	liczba uczniów na 1 nauczyciela	20	20
Szkoły techniczne** i zawodowe	liczba uczniów na 1 pomieszczenie	29	32
	liczba uczniów na 1 oddział***	28	29

* Pomieszczenia do nauczania.

** Średnie szkoły techniczne i zawodowe.

*** Bez szkół artystycznych.

89. Wychowanie przedszkolne i szkolnictwo podstawowe na Śląsku Opolskim charakteryzują się dużą liczbą placówek (o niewielkich rozmiarach), gęsto rozmieszczonych na terenie województwa. Świadczyć to może o dobrym dostępie do usług tych szczebli edukacyjnych.

90. Sytuacja przedstawia się gorzej w przypadku nauki w liceach ogólnokształcących, do których z roku na rok uczęszcza coraz więcej uczniów i placówki te są raczej przepełnione (4 miejsce w kraju pod względem liczby uczniów na jedną placówkę).

91. Największym zainteresowaniem cieszy się nauka w średnich i zasadniczych szkołach zawodowych (w województwie opolskim ten typ szkół w 1998 roku wybrało ponad 68% absolwentów, w kraju 62%).

92. Województwo opolskie zajmuje ostatnie miejsce w kraju pod względem udziału ludności z wyższym wykształceniem w ogóle ludności powyżej 15 roku życia (5% – podczas gdy średnio w kraju jest to 6,8%). Studia wyższe podejmuje jednak coraz więcej absolwentów szkół średnich (w roku 1995 studia rozpoczęło 4298 studentów, a trzy lata później było ich już 7332). W latach 1995–1998 opolskie uczelnie ukończyło 9530 osób. Obecnie w województwie opolskim funkcjonują trzy szkoły wyższe: Uniwersytet Opolski (największa i najstarsza uczelnia w Opolu (skupiająca 13,2 tys. osób, tj. blisko 55% studentów w regionie), Politechnika Opolska (6,5 tys. – 27% studentów) oraz powstała w 1996 roku (niepubliczna szkoła wyższa) Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu (4,4 tys. osób tj. 18% studiujących w województwie; średnio w kraju na jedną niepubliczną uczelnię przypada ok. 2,1 tys. studentów).
93. Opolskie szkolnictwo ma przed sobą duże szanse i perspektywy. Gęsta sieć placówek najniższych szczebli edukacji, zgodnie z realizowaną reformą, będzie wymagała redukcji, szczególnie tam gdzie obiekty są w złym stanie technicznym. Pozostałe siły i środki będą mogły przejść szkoły gimnazjalne, a także szkolnictwo ponadgimnazjalne, by poprzez swój rozwój dostosowywać kierunki kształcenia do potrzeb zmieniających się warunków rynku pracy, szczególnie w ramach tzw. liceów profilowanych. Szkolnictwo wyższe w województwie oparte jest na silnym ośrodku naukowo-akademickim, ale charakteryzuje się brakiem filii zamiejscowych.

G. Infrastruktura

a) Komunikacja

94. W województwie opolskim ogólna długość dróg publicznych wynosi 11 564 km, z czego 8396 km stanowią drogi o nawierzchni twardej. Ponadto 7328 km (87,3%) dróg publicznych o nawierzchni twardej przypada na drogi ulepszone, natomiast 1068 km (12,7%) na nieulepszone. Średnia gęstość dróg publicznych w województwie o nawierzchni twardej wynosi 89,2 km/100 km², w tym na drogi ulepszone przypada 77,9 km/100 km², a na nieulepszone – 11,3 km/100 km².
95. Najważniejszym istniejącym połączeniem drogowym przebiegającym przez województwo opolskie jest droga międzynarodowa E 40 (klasyfikacja krajowa nr 4): Wrocław–Opole–Strzelce Opolskie–Katowice. Pozostałe ważne drogi to:
- droga nr 45: Opole–Kluczbork–Praszka–Łódź,
 - droga nr 46: Opole–Ozimek–Dobrodzień–Częstochowa,
 - droga nr 49: Opole–Krapkowice–Kędzierzyn-Koźle–Racibórz,
 - droga nr 43: Olesno Śląskie–Kluczbork–Byczyna–Poznań,
 - droga nr 408: Kłodzko–Paczków–Prudnik–Kędzierzyn-Koźle–Goszyce–Gliwice,
 - droga nr 451: Kluczbork–Namysłów–Oleśnica.
96. Trasą o znaczeniu strategicznym będzie powstająca obecnie autostrada A4, która jest częścią III paneuropejskiego korytarza transportowego z Calais we Francji do Kijowa na Ukrainie. Polska jej część przebiega od Jędrzychowic na granicy z Niemcami przez Wrocław, Opole, Katowice, Kraków, Rzeszów do Korczowej na granicy z Ukrainą. Łączna długość ma ok. 650 km. Opolski fragment autostrady obejmuje Przylesie–Prądy–Nogawczyce i ma długość 88,4 km. Na tym odcinku przewiduje się powstanie 6 węzłów łączących A4 z drogami krajowymi i wojewódzkimi.
97. Na terenie województwa opolskiego zlokalizowanych jest 16 przejść granicznych drogowych z Republiką Czeską dotyczących małego ruchu turystycznego. Pięć z nich to również przejścia drogowe ogólnodostępne.
98. Na Śląsku Opolskim funkcjonuje 787 linii regularnej komunikacji autobusowej krajowej o łącznej długości 36 024 km, w tym 17 linii dalekobieżnych, 119 regionalnych, 614 podmiejskich oraz 37 miejskich. Ponadto działa również 11 linii międzynarodowych.

99. Komunikacja miejska funkcjonuje w 5 opolskich miastach. W miastach tych przez zakłady komunikacji miejskiej obsługiwanych jest ok. 313 tys. osób rocznie, tj. 54% ludności tych miejscowości. Według szacunkowych danych z taboru komunikacji miejskiej w województwie opolskim skorzystało w 1998 roku 50,1 mln pasażerów, co stanowi 1% wszystkich pasażerów w kraju.
100. W województwie opolskim zarejestrowanych jest 378 473 pojazdów samochodowych i ciągników, w tym 243 911 to samochody osobowe. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców liczba samochodów osobowych wynosi 224.
101. Sieć kolejowa w województwie opolskim ma długość 937 km. Stanowi to ok. 4% krajowych linii kolejowych PKP. Linie zelektryfikowane na Opolszczyźnie mają długość 466 km. Gęstość sieci kolejowej wynosi 10,0 km/100 km². Daje to województwu 3 pozycję w rankingu województw. Średnia dla kraju wynosi 7,1 km/100 km².
102. Główną linią kolejową w województwie jest pasmo tranzytowe Gliwice–Strzelce Opolskie/Kędzierzyn-Koźle–Opole–Brzeg/Jelcz–Wrocław. Linia ta należy do międzynarodowych połączeń magistralnych umowy AGC i AGTC. Pozostałe ważne linie to:
- pasmo północne – Fosowskie/Olesno–Kluczbork–Byczyna/Namysłów,
 - pasmo południowe – Gliwice/Rybnik–Kędzierzyn-Koźle–Nysa–Kamieniec Ząbkowicki.
103. Województwo opolskie posiada przejście kolejowe z Republiką Czeską Głuchołazy–Mikulovice, używane wyłącznie w ruchu towarowym.
104. Ogólna długość dróg wodnych w województwie wynosi 131,2 km. Składają się na nie następujące odcinki:
- rzeka Odra – odcinek Koźle–Lipki; długość 111,6 km (II klasa żeglowności),
 - Kanał Gliwicki – odcinek Sławięcice–Koźle; długość 15,1 km,
 - Kanał Kędzierzyński; długość 4,5 km.
- Główne porty znajdują się w Opolu i Koźlu, ponadto istnieją 3 przeładownie zakładowe. Łączna zdolność przeładunkowa szacowana jest na ok. 1 mln ton ładunków rocznie.
105. W województwie opolskim istnieją obecnie trzy lotniska. Są to:
- lotnisko w Kamieniu Śląskim,
 - lotnisko w Polskiej Nowej Wsi,
 - oraz poradzieckie lotnisko w Małujowicach koło Brzegu.
- Obecnie wykorzystywane jest lotnisko w Polskiej Nowej Wsi koło Opola przez Aeroklub Opolski, jednostkę wojskową oraz jednostki ratownictwa powietrznego.
106. Mocną stroną województwa opolskiego w zakresie dostępności komunikacyjnej jest jego położenie geograficzne (na trasie tranzytowej Wrocław–Gliwice oraz bezpośrednie sąsiedztwo z Republiką Czeską). Województwo posiada również dobrze rozwiniętą sieć dróg. Do najważniejszych inwestycji należy budowa autostrady A4, która poprawi dostępność komunikacyjną regionu. Województwo posiada również bogatą sieć połączeń kolejowych. Duże możliwości dla regionu stanowi transport rzeczny na rzece Odrze.
107. Do słabszych stron Śląska Opolskiego należy zaliczyć zły stan techniczny dróg. Słabo rozwinięta jest komunikacja miejska. Brak jest również na terenie województwa lotniska pasażerskiego.

b) Telekomunikacja

108. Województwo opolskie posiada 246 072 standardowe telefoniczne łącza główne. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców daje to przeciętną 226,1 łącz telefonicznych.
109. Najlepsza sytuacja pod względem liczby łącz telefonicznych na 1000 ludności panuje w miastach województwa opolskiego. W 11 z nich wskaźnik dostępności do telefonów przekracza średnią wojewódzką i są to: Opole (395,9 łącz), Brzeg (308,2), Nysa (281,4), Kędzierzyn-Koźle (208,5), Prudnik (280,3), Krapkowice (270,4), Lewin Brzeski (255,7), Głubczyce (241,2), Strzelce Opolskie (237,8) Głuchołazy (235,0) oraz Kluczbork (230,9).
110. Pozostałe gminy posiadają wskaźnik dostępności do standardowych łącz telefonicznych poniżej średniej wojewódzkiej. Najgorzej przedstawia się sytuacja w 7 gminach, w których wskaźnik ten spada poniżej 100 łącz telefonicznych na 1000 mieszkańców. Są to: Łambinowice (97,5), Olszanka (91,8), Rudniki (89,9), Jemielnica (85,8), Lubsza (74,1), Byczyna (72,5) oraz Lasowice Wielkie (63,1).
111. Na terenie województwa opolskiego działają również operatorzy telefonii komórkowej: Era GSM, Plus GSM oraz Idea Centertel.
112. Sieć telekomunikacyjna w województwie opolskim jest słabo rozwinięta, jednak sytuacja ta systematycznie ulega poprawie. Wpływ na polepszenie dostępności telekomunikacyjnej regionu ma wejście na lokalny rynek konkurenta Telekomunikacji Polskiej SA – Netii (ok. 10 tys. abonentów w Opolu). Jednocześnie dynamicznie rośnie w województwie liczba abonentów telefonii komórkowej.
113. Potencjalne możliwości rozwoju komunikacji w regionie tkwią również w sferze usług internetowych. Liczba firm dostarczających tego typu usługi stale się zwiększa, co wpływa na coraz lepszą jakość i konkurencyjność cen. Sytuacja taka świadczy o wielkiej chłonności regionalnego rynku (prawie 10% gospodarstw domowych posiada komputery osobiste).

IV. WYNIKI ANALIZY SWOT

Analiza SWOT jest jednym z narzędzi analizy strategicznej. Celem analizy SWOT jest zebranie i przedstawienie w uporządkowany sposób informacji, na podstawie których będą się kształtowały warianty strategicznych scenariuszy rozwoju. Zestawienie silnych stron daje obraz atutów regionu, zestawienie słabych ukazuje skalę problemów. Na ich bazie można określić możliwości regionu, a więc szanse rozwojowe, jak również obszary problemowe stanowiące zagrożenia na drodze rozwoju. Świadomość istnienia wszystkich tych czynników pozwala wybrać odpowiednie środki zaradcze, ustalić drogi likwidacji istniejących problemów oraz ścieżki wzmocnienia atutów.

114. SILNE STRONY REGIONU:

- Węzłowe, tranzytowe położenie w układzie przestrzeni europejskiej i krajowej – istnienie korytarza paneuropejskiego biegnącego przez województwo, bogata sieć połączeń kolejowych, Odra – droga wodna.
- Rozwijające się szkolnictwo wyższe (wzrost liczby studentów).
- Poczucie tożsamości regionalnej i zdolność do mobilizacji społecznej.
- Dobrze i równomiernie rozwinięty układ osadniczy regionu z dostępem komunikacyjnym do ośrodka centralnego.
- Wysoka kultura rolna – wysoki potencjał produkcyjny i społeczny.
- Dobra baza dla rozwoju przemysłu przetwórczego.
- Tradycje gospodarności, pracowitości i dyscypliny pracy.
- Wzrost aspiracji zdobywania wykształcenia na najwyższym poziomie.
- Wykwalifikowana siła robocza, przenosząca na rynek województwa wzorce pracy i karier zawodowych z kontaktów zagranicznych.
- Potencjalne możliwości aktywizacji przejść granicznych.
- Różnorodność przyrodniczo-krajobrazowa, istnienie parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, walory architektoniczno-krajoznawcze miast Opolszczyzny, atrakcyjne tereny do rozwoju agroturystyki i turystyki.
- Wysoka aktywność lokalnych środowisk kulturalnych.
- Istniejące kontakty zagraniczne gmin i partnerstwa regionu stwarzające możliwość korzystania z doświadczeń europejskich.
- Położenie na pograniczu polsko-czeskim, istnienie Euroregionów („Pradziad”, „Silesia”).
- Zrozumienie społeczne dla procesów integracji z Unią Europejską.
- Bogactwa naturalne, zasoby surowcowe, które m.in. stwarzają szansę na specjalizację w przemysłach związanych z budownictwem.

115. SŁABE STRONY REGIONU:

- Utrzymujące się w regionie duże bezrobocie.
- Niedostatek wysoko wykwalifikowanych kadr i specjalistów.
- Niedostateczne dopasowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku.
- Nierównomierny rozwój regionu.
- Słaby stan techniczny dróg i niewystarczająca liczba obwodnic miast i wsi.
- Brak pełnotowarowych przejść granicznych.
- Niewystarczająca liczba przedsiębiorstw nowoczesnej technologii, przemysł charakteryzujący się wysokim poziomem materiałochłonności i energochłonności.
- Zbyt mało kapitału na inwestycje, modernizację i rozwój – tworzenie nowych miejsc pracy.
- Brak silnych i sprawnych organizacji regionalnych i instytucji wspomagających gospodarkę, słabe ośrodki innowacji.
- Utrzymujący się ciągle zbyt wysoki poziom zanieczyszczenia wód i powietrza, rejonu o dużej emisji pyłów i zanieczyszczeń środowiska.
- Nieodpowiednia w stosunku do potrzeb sieć przetwórstwa rolno-spożywczego.
- Stosunkowo mała ilość markowych produktów, stanowiących wyróżnik regionu.

- ❑ Zbyt mała liczba grup producenckich i sprawnych organizacji działających na rzecz rolnictwa.
- ❑ Niedostateczne zabezpieczenia przeciwpowodziowe w tym brak decyzji o budowie zbiornika „Racibórz”, nieodpowiednia ilość i jakość zbiorników małej retencji.
- ❑ Obszary bez kanalizacji i oczyszczalni ścieków.
- ❑ Niewystarczająca i słaba infrastruktura bazy turystycznej.
- ❑ Rzeka Odra – brak infrastruktury technicznej dla rozwoju transportu wodnego.
- ❑ Trudności w zbycie – brak nowoczesnych przedsiębiorstw zajmujących się handlową obsługą wsi.

116. SZANSE ROZWOJU REGIONU:

- ❑ Wejście Polski do Unii Europejskiej i możliwość uczestnictwa województwa w tym procesie.
- ❑ Współpraca międzynarodowa, międzyregionalna i transgraniczna.
- ❑ Uruchomienie autostrady A4 – aktywizacja terenów wokół autostrady.
- ❑ Uruchomienie szybkiej kolei transeuropejskiej.
- ❑ Pełna realizacja „Programu dla Odry 2006”.
- ❑ Kontakty zagraniczne umożliwiające zwiększenie napływu kapitału zagranicznego i krajowego wspierającego inwestycje.
- ❑ Potencjał umożliwiający stworzenie centrów logistycznych w oparciu o istniejącą bazę transportową.
- ❑ Baza dla rozbudowy szkolnictwa wyższego w regionie.
- ❑ Pozycja stolicy regionu – jako centrum rozwojowego.
- ❑ Dostosowanie prawa polskiego do prawa obowiązującego w krajach Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska.
- ❑ Potencjał ludzki i materialny do tworzenia systemu kształcenia ustawicznego społeczeństwa.
- ❑ Istniejąca sieć drogowa, jako baza do utworzenia nowoczesnego systemu komunikacji powiązanego z autostradą A4 oraz szlakami komunikacyjnymi Czech.
- ❑ Doświadczenia w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich.
- ❑ Dynamika powstawania małych i średnich przedsiębiorstw.
- ❑ Wykorzystanie kontaktów z Niemcami dla rozwoju sieci turystycznej.
- ❑ Wykorzystanie położenia regionu do świadczenia specjalistycznych usług.
- ❑ Utworzenie w układzie międzynarodowym spójnego systemu ochrony przeciwpowodziowej.
- ❑ Poziom opolskiego rolnictwa jako podstawa procesów restrukturyzacji i modernizacji.
- ❑ Wzrost liczby przejść granicznych, otwarcie przejścia pełnotowarowego.

117. ZAGROŻENIA DLA ROZWOJU REGIONU:

- ❑ Dalszy wzrost bezrobocia.
- ❑ Stagnacja gospodarcza regionu, utrzymujące się tendencje obniżające rentowność przedsiębiorstw.
- ❑ Duża migracja zawodowa.
- ❑ Oddalanie się daty wejścia do Unii Europejskiej.
- ❑ Silna konkurencja ościennych województw.
- ❑ Utrzymujący się niski poziom wykształcenia społeczeństwa.
- ❑ Ograniczenie dostępu do edukacji poprzez wprowadzenie opłat za naukę.
- ❑ Niski poziom płac w stosunku do ofert zagranicznych.
- ❑ Spadek produkcji przemysłowej i eksportu dóbr oraz usług.
- ❑ Brak środków finansowych na wspieranie badań naukowych i innowacyjności.
- ❑ Brak działań inwestycyjno-modernizacyjnych w przemyśle chemicznym w rejonie Kędzierzyna-Koźła.
- ❑ Słaby postęp w zakresie rozbudowy przetwórstwa rolno-spożywczego.
- ❑ Brak realizacji „Programu dla Odry 2006”, marginalizacja transportu wodnego.
- ❑ Słaby system komunikacyjny i informatyczny.
- ❑ Słaby napływ kapitału, w tym zagranicznego.
- ❑ Restrykcyjny system podatkowy.
- ❑ Brak środków na utrzymanie dziedzictwa kultury.
- ❑ Kolejna wielka powódź.

- Brak porozumienia elit politycznych w regionie co do kierunków rozwojowych.

V. GLÓWNE KIERUNKI ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

118. Zdefiniowane dla województwa kierunki rozwoju oraz cele strategiczne są podporządkowane pewnej „filozofii” prowadzenia rozwoju regionalnego. Definiując priorytety rozwojowe nie kierowano się układem branżowym życia gospodarczego czy społecznego. Przyjęte kierunki łączą w sobie zadania z różnych obszarów, ujęte w jeden wspólny cel stanowiący „filar” rozwoju regionu. Strategię rozwoju podporządkowano głównym kierunkom stanowiącym także wyróżniki rozwoju.
119. Można je zdefiniować w postaci wizji do jakiej będzie zmierzał region w przyszłości. Planuje się, że województwo opolskie będzie w przyszłości: regionem wykształconego społeczeństwa; regionem otwartym na świat; regionem dobrego sąsiedztwa; regionem o wysokim standardzie życia; regionem zrównoważonego rozwoju; regionem wielofunkcyjnej i nowoczesnej gospodarki; regionem efektywnego rolnictwa i nowoczesnej wsi; regionem decydującym o własnym rozwoju.

A) Region wykształconego społeczeństwa

120. Aby sprostać wyzwaniom globalizacji życia i silnej konkurencji na arenie krajowej i europejskiej, należy szczególnie nacisk położyć na poziom wykształcenia społeczeństwa w regionie. Obecnej sytuacji w tym zakresie nie można uznać za zadowalającą, zwłaszcza w odniesieniu do liczby osób z wyższym wykształceniem.
121. Chcąc zapewnić rozwój cywilizacyjny, konieczne jest stworzenie warunków do zdobywania współczesnej wiedzy przez coraz to szersze grupy społeczeństwa regionu. Wzrost liczby osób z wyższym wykształceniem, powszechność wykształcenia średniego, a także stworzenie systemu kształcenia ustawicznego przygotowującego do pracy zawodowej i wykonywania coraz to bardziej skomplikowanych czynności, jest podstawowym warunkiem powodzenia w osiąganiu tego celu.
122. Konieczny jest więc rozwój materialny i naukowy istniejących wyższych uczelni w regionie, uczynienie z Opola miasta akademickiego, znaczącego na mapie nauki polskiej i europejskiej. Uaktywnić trzeba także w tym zakresie inne miasta w regionie, tworząc wyższe szkoły zawodowe, przygotowujące kadry przystosowane do potrzeb gospodarki województwa.
123. Wspieranie rozwoju badań stosowanych oraz systemu kształcenia obywatelskiego, powinno uczynić społeczeństwo mobilnym zawodowo i przygotowanym do podejmowania oraz tworzenia postępu technicznego i cywilizacyjnego. Realizacja celów w ramach tego kierunku jest wyzwaniem czasu i warunkiem powodzenia rozwoju.

B) Region otwarty na świat

124. Zdolność województwa opolskiego do uczestnictwa w procesach europejskich i światowych, będzie w najbliższym czasie wyznacznikiem możliwości jego rozwoju.
125. Bliska perspektywa wejścia do Unii Europejskiej i możliwość prowadzenia samodzielnej międzyregionalnej polityki międzynarodowej, wymaga stworzenia podstaw instytucjonalnych i organizacyjnych do szerokiej współpracy zagranicznej. Poszukiwanie partnerów w regionach państw Unii Europejskiej, a także w innych obszarach świata, jest efektywną drogą rozwoju gospodarczego, w tym również przełamywania negatywnych stereotypów i uprzedzeń. Współpraca na wielu

plaszczynach służyć będzie wzajemnemu poznaniu i zbliżeniu województwa do świata zachodniego. Pozwoli to także na wymianę myśli oraz podniesie poziom zorganizowania regionu zaspokajając aspiracje mieszkańców.

126. Specjalną uwagę należy przywiązywać do przygotowania województwa do integracji z Unią Europejską. Proces ten wymaga wielu działań informacyjnych, edukacyjnych a także technicznych. Strategia rozwoju regionu uwzględnia więc rozwój instytucji o znaczeniu europejskim, jak np. Centrum Informacji Europejskiej i Dokumentacji Europejskiej czy powołanie Domu Współpracy Europejskiej. Przewiduje się także tworzenie instytucji obsługujących i sterujących funduszami europejskimi wykorzystywanymi w regionie dla celów rozwojowych (np. Agencja Rozwoju Opolszczyzny). Docelowo przewiduje się utworzenie Biura Województwa Opolskiego w Brukseli, utrzymującego ścisły kontakt z instytucjami Unii Europejskiej.
127. W ramach otwartości regionu wspierać należy kontakty indywidualne oraz pomiędzy instytucjami gospodarczymi i kulturalnymi.
128. Znajomość minimum jednego języka obcego przez większość społeczeństwa regionu winna być ważnym krokiem ułatwiającym tę otwartość.

C) Region dobrego sąsiedztwa

129. Dobre sąsiedztwo w założeniach strategicznych rozwoju regionu należy odnosić do:
- współpracy i oddziaływania pomiędzy województwem opolskim a regionami bezpośrednio z nim graniczącymi,
 - współistnienia grup narodowościowych wewnątrz regionu opolskiego.
- Województwo opolskie, wyznaczając zadania strategiczne, musi uwzględniać problemy, które wykraczają poza granice regionu i muszą być rozwiązywane wspólnie z sąsiadami. Taka ich realizacja pozwoliłaby na uzyskanie pełniejszych rezultatów. Uwzględniając układ pasmowy województw południowych Polski, trzeba aby problemy związane z:
- budową autostrady A4,
 - realizacją „Programu dla Odry 2006”,
 - wspólnym zagospodarowaniem pasma górskiego Sudetów,
- miały odzwierciedlenie w zapisach strategii wszystkich zainteresowanych województw. Wymaga to współpracy z sąsiadami i budowy wspólnych programów.
130. Region opolski graniczy od strony południowej, granicą państwową z Republiką Czeską. Dla tego obszaru opracowano wspólną strategię rozwoju całego pogranicza. Zadania przewidziane do realizacji znalazły także odzwierciedlenie w strategicznym dokumencie wojewódzkim. Należy je wspierać i udzielać pomocy gminom i powiatom, które będą je realizowały. Uwzględniać tu trzeba likwidację granicy celnej po wejściu Polski i Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej. Strategia rozwoju województwa przewiduje także wsparcie dla współpracy bezpośredniej gmin i powiatów leżących na granicy z Dolnym Śląskiem, Wielkopolską, regionem łódzkim i śląskim, tworząc warunki dla dobrych stosunków sąsiedzkich.
131. Wielokulturowość Śląska Opolskiego, a zwłaszcza istnienie znacznej mniejszości niemieckiej, wymaga, aby przy zaznaczaniu odrębności, realizować wspólne cele, służące budowie dobrobytu, zachowując przy tym dobre stosunki społeczne. Istnienie, współpraca i dobre sąsiedztwo ludzi różnych narodowości jest cechą charakterystyczną regionu opolskiego i jednocześnie wizytówką jego europejskości.
132. W procesie rozwoju regionu należy wykorzystywać doświadczenie i kapitał zdobywany przez liczne grupy mieszkańców Opolszczyzny podczas pracy w Niemczech. Może to być dobra droga transformacji w zakresie przygotowania społeczeństwa do wymogów europejskiego rynku pracy.

133. Dobre stosunki z partnerską Nadrenią-Palatynatem, a także innymi niemieckimi landami powinny owocować większym zainteresowaniem kapitału zagranicznego regionem Opolszczyzny i stanowić pomost do Unii Europejskiej. Należy tworzyć warunki dla pozyskiwania kapitału i aktywizować kontakty gospodarcze i społeczne.

D) Region o wysokim standardzie życia

134. Rozwojowi gospodarczemu regionu muszą towarzyszyć procesy poprawy warunków życia w regionie. Składać się będzie na to realizacja wielu celów strategicznych, wspieranych działaniami państwa i administracji rządowej w regionie. Nie wszystkie bowiem cele mogą być realizowane przez samorząd województwa. Za najważniejsze należy uznać osiągnięcie trzech zasadniczych zamierzeń: dostępność miejsc pracy, tak aby było możliwe zaspokajanie ambicji zawodowych i potrzeb materialnych, uczynienia z województwa obszaru wysokiego bezpieczeństwa publicznego oraz dostępności mieszkań, w tym także o podwyższonym standardzie.

135. Mieszkańcy województwa szczególnie dużą wagę przywiązują do bezpiecznego życia w miastach i na wsiach. Ograniczenie przestępczości jest oczekiwane przez społeczeństwo i musi być odzwierciedlone w planach rozwojowych.

136. Lepszy dostęp mieszkańców do dóbr kultury, instytucji oświatowych, a także obiektów sportu i rekreacji będzie dopełnieniem głównych celów rozwojowych.

137. Stałe podnoszenie jakości usług medycznych i wprowadzenie nowych technik w medycynie oraz restrukturyzacja szpitali i placówek ochrony zdrowia prowadzona w kierunku zwiększania dostępności społeczeństwa regionu do usług medycznych pozwoli na polepszenie tej sfery życia mieszkańców.

138. Cele służące poprawie konkurencyjności regionu na arenie krajowej i międzynarodowej, zwłaszcza w zakresie infrastruktury technicznej i komunikacyjnej oraz ochrony środowiska, przyczynią się także do poprawy standardu życia w regionie.

139. Budując programy operacyjne rozwoju należy uwzględnić wszystkie działania z tego zakresu, które z poziomu regionu, powiatu i gminy mogą służyć osiągnięciu tego celu.

E) Region zrównoważonego rozwoju

140. Zasada zrównoważonego rozwoju, zapisana w Konstytucji RP, musi towarzyszyć wszystkim działaniom w obrębie celów strategicznych rozwoju. Musi być także uwzględniana w planowaniu operacyjnym ich realizacji. Dla zapewnienia trwałego wzrostu gospodarczego, niezbędna jest ochrona przyrody i poprawa środowiska przyrodniczego. Prowadzenie rozwoju regionu wymaga podnoszenia świadomości społecznej w tym zakresie, a zwłaszcza wskazywania na współzależność pomiędzy zrównoważonym rozwojem a interesem ekonomicznym i gospodarczym.

141. Ukierunkowanie działań publicznych na podnoszenie standardu życia ludzi wymaga, aby każdemu procesowi gospodarczemu towarzyszyła dogłębna analiza ekologiczna i aby w tym działaniu zagadnienia ochrony przyrody były traktowane na równi z problemami technicznymi. Stan środowiska przyrodniczego odgrywa już znaczącą rolę w procesach restrukturyzacji gospodarki. Trend ten musi być utrzymany, co pozwoli na zwiększenie atrakcyjności lokalizacji w regionie tych branż przemysłowych i usług, które stosują technologie przyjazne środowisku. Strategia rozwoju regionu opolskiego, uwzględniając stan środowiska, ukazuje cele, jakie winny być osiągnięte w najbliższych latach. Zmierzają one do poprawy czystości wód powierzchniowych, ochrony terenów wodonośnych, poprawy jakości powietrza, stworzenia systemu racjonalnej gospodarki odpadami a także zachowania bioróżnorodności.

142. Tworzenie warunków trwałego zrównoważonego rozwoju poprzez rewitalizację i ochronę środowiska uczyni z regionu opolskiego, województwo czyste ekologicznie i rozwijające się harmonijnie.

F) Region wielofunkcyjnej i nowoczesnej gospodarki.

143. Stosunkowo wysoka pozycja województwa w zakresie nowoczesności gospodarki winna być utrzymana. Wymaga to jednak podjęcia wielu działań, zwłaszcza w stosunku do dużych zakładów przemysłowych. Wspieranie procesów restrukturyzacji zakładów przemysłu chemicznego, metalurgicznego czy koksowniczego jest rolą państwa a pomocniczą rolę pełni samorząd. Przestrzegać jednak należy zasad prywatności własności oraz zasad wolnego rynku.

144. Rozwój gospodarki w oparciu o lokalne surowce, zwłaszcza w przemyśle materiałów budowlanych, meblarskim, spożywczym i przetwórstwa rolniczego, może być źródłem nowych miejsc pracy, a wysoki poziom zastosowanych tam technologii może zaspokajać ambicje społeczeństwa.

145. Doceniając kluczową rolę, jaką odgrywają w gospodarce wielu krajów małe i średnie przedsiębiorstwa konieczne jest uczynienie z tego zagadnienia celu strategicznego. Mogą one być bowiem źródłem wzrostu gospodarczego, a także czynnikiem ograniczania bezrobocia. Trzeba podjąć wiele działań sprzyjających powstawaniu takich firm. Dużą rolę do odegrania ma tu administracja rządowa, zwłaszcza w zakresie uregulowań systemowych dotyczących: podatków, barier biurokratycznych, poręczeń kredytowych czy rozwoju rynku kapitałowego.

Zadaniem samorządu województwa jest w tym zakresie tworzenie warunków do pełnego korzystania z instrumentów wpływających na ich wzrost i rozwój. Ponieważ sektor ten może odegrać także rolę w zakresie absorpcji pracowników odchodzących z restrukturyzowanych przedsiębiorstw, trzeba widzieć w nim kluczowe ogniwo w grze na rynku pracy.

Zwiększenie innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw, będzie służyć podwyższaniu konkurencyjności regionu na rynku krajowym i zagranicznym.

146. Za niezbędne należy także uznać tworzenie warunków dla rozwoju własnej myśli technicznej, organizacyjnej i ekonomicznej, głównie w oparciu o jednostki naukowo-badawcze, szkoły wyższe, a także poprzez działania w kierunku tworzenia parków technologicznych i przemysłowych oraz maksymalnego wykorzystania internetu.

G) Region efektywnego rolnictwa i nowoczesnej wsi.

147. Wysoki poziom rolnictwa opolskiego oparty o tradycje, pracowitość i innowacyjność wyróżnia region na terenie kraju. Województwo jest postrzegane jako obszar rolniczy, dobrze zorganizowany o wysokich plonach i stosunkowo dobrych warunkach życia na wsi. Jest to szansa dla części społeczeństwa regionu do uczynienia z pracy na roli źródła utrzymania rodzin. Nie będzie jednak możliwości utrzymania tak wysokiego procentu ludności żyjącej z rolnictwa jak obecnie.

148. Otwartość gospodarki, a zwłaszcza wejście Polski do Unii Europejskiej, stawia nowe wyzwania przed tym sektorem. Chcąc, aby rolnictwo opolskie było konkurencyjne, trzeba w pierwszej kolejności wspierać działania zmierzające do uzyskania wysokiej jakości produktów rolnych. Nie powinno się nadal sprzedawać nieprzetworzonych płodów rolnych. Wymagany jest rozwój bazy przetwórstwa płodów rolnych i surowców pochodzących z hodowli zwierząt.

Wspierać trzeba powstawanie grup producenckich i rzemiosła, tak aby przerabiać płody na towary o wysokim stopniu przetworzenia. Pozwoli to na wyższy stopień specjalizacji w przetwórstwie oraz poprawi opłacalność produkcji rolnej. Poprawa opłacalności produkcji, mimo że jest głównie zadaniem administracji rządowej i zależy od wskaźników makroekonomicznych, musi być także

uwzględniana przez samorząd województwa w całym zestawie działań strategicznych dotyczących rozwoju tego sektora.

149. Rozwój przetwórstwa i usług na wsi pozwoli na zagospodarowanie nadwyżki siły roboczej, pracującej obecnie w rolnictwie, a mogącej stracić tę pracę po restrukturyzacji. Może się to odbyć bez realokacji siły roboczej, musi jednak nastąpić podwyższenie standardu życia na wsi, głównie poprzez poprawę infrastruktury technicznej, dostępu do oświaty i kultury oraz zmiany w środowisku przyrodniczym. Przyczynić się do tego może, realizowany program „Odnowy wsi”, stanowiący oryginalne w skali kraju podejście do zagadnienia. Program ten wykorzystuje aktywność i oddolne zaangażowanie społeczności lokalnych oraz wsparcie gmin w celu poprawy warunków życia społeczności wiejskich w aspekcie materialnym, duchowym i ekonomicznym z zachowaniem tożsamości wsi.

H) Region decydujący o własnym rozwoju.

150. Zasada demokratyzacji życia, a więc dostępu szerokiego grona mieszkańców do procesów decyzyjnych, jest fundamentalnym filarem powodzenia realizacji strategii rozwoju. Specyfika regionu, w którym funkcjonują obok siebie obywatele różnej narodowości, mający swoje aspiracje i preferencje, musi być brana pod uwagę przy formułowaniu głównych trendów rozwojowych. Jest to warunek konieczny uzyskania szerokiego poparcia społecznego dla proponowanych działań. Strategia rozwoju stanowić powinna także oparcie dla lokalnych społeczności i ich programów rozwojowych. Trzeba te aspiracje społeczne szanować i uwzględniać w szerokich planach strategicznych.
151. Upodmiotowienie społeczeństwa może być realizowane również na płaszczyźnie organizacji pozarządowych oraz instytucji o charakterze stowarzyszeń i fundacji. Muszą być tworzone warunki do powstawania takich instytucji i organizowany system ich finansowego wspierania. Obywatele biorący zarządzanie określonym wycinkiem spraw społecznych, w swoje ręce, są gwarancją prawidłowości i sprawiedliwości tego procesu. Powodzenie rozwoju regionu zależy głównie od woli i zgody społeczeństwa na poruszanie się w określonych kierunkach, a także jego kontroli nad tymi procesami.

VI. MISJA WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

152. Podstawowym przesłaniem „Strategii rozwoju województwa opolskiego” jest stworzenie w regionie warunków dla likwidacji zapóźnień cywilizacyjnych. Wejście Polski na arenę europejską i wola odgrywania roli państwa zdolnego do konkurencji gospodarczej i intelektualnej, wymaga szybkiego nadrobienia historycznie narosłych zaległości w rozwoju cywilizacyjnym. Chcąc uczynić województwo opolskie zdolnym do udziału w tej grze, konieczne jest zaprogramowanie i realizacja zadań likwidujących tę lukę.
153. Ogromną rolę do odegrania ma tu dobrze wykształcone społeczeństwo, dbałość o pielęgnowanie tradycji i kultury zmierzające do zachowania tożsamości regionalnej i narodowej. Region o wysokiej cywilizacji to obszar o dobrze rozwiniętej sieci osadniczej z nowoczesną infrastrukturą, czystym środowisku przyrodniczym i rozwiniętej wielopłaszczyznowej gospodarce, a także z powszechnym dostępem do nowoczesnych usług z zakresu zdrowia i oświaty. Należy tworzyć warunki dla takiego rozwoju, wykorzystując potencjał własny i szeroką współpracę między regionami europejskimi.
154. Uznając rolę, jaką w tym procesie musi odegrać człowiek, sformułowano misję województwa o następującej treści:

***WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE
REGIONEM PARTNERSTWA,
ZAMIESZKAŁYM PRZEZ LUDZI WYKSZTAŁCONYCH
I OTWARTYCH NA ŚWIAT***

VII. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE

155. Wyznaczenie priorytetów i celów strategicznych ma służyć wprowadzeniu potencjału województwa opolskiego na ścieżki rozwojowe. Strategia określa więc kierunki działań wynikające z rozpoznania słabych i mocnych stron oraz zdefiniowania potencjałów wewnętrznych i zewnętrznych.
156. Ustalając priorytety i cele strategiczne uwzględniono także zapisy zawarte w „Narodowej strategii rozwoju regionalnego”, określające rolę państwa wobec regionów. Przyjęto, iż korzystne dla rozwoju regionu jest przenikanie się priorytetów i celów strategicznych regionalnych z zapisanymi w „Narodowej strategii rozwoju regionalnego”. Nie oznacza to jednak, iż w całości zadania te pokrywają się. Istnieją bowiem obszary charakterystyczne dla województwa opolskiego, wymagające rozwiązania a nieuwzględnione w projektach państwowych. Przy ustalaniu kierunków rozwojowych brano także pod uwagę bliską perspektywę wejścia Polski do Unii Europejskiej.
157. Priorytety rozwojowe dla województwa opolskiego ustalono w następujący sposób:
- I. Wzmocnienie konkurencyjności województwa opolskiego.**
 - II. Wyrównywanie szans rozwoju w regionie.**
158. Osiągnięcie efektów w obu kierunkach priorytetowych wymaga ustalenia celów strategicznych o następującym brzmieniu:
- 1. Dobrze wykształcone społeczeństwo.*
 - 2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego.*
 - 3. Aktywizacja gospodarcza regionu z wykorzystaniem europejskiego korytarza transportowego przebiegającego przez województwo opolskie.*
 - 4. Restrukturyzacja rolnictwa i rozbudowa sektora przetwórstwa rolno-spożywczego oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i małych miast.*
 - 5. Rozwój współpracy międzynarodowej, kontaktów indywidualnych oraz współpracy transgranicznej.*
 - 6. Poprawa warunków życia w regionie.*

VIII. CELE OPERACYJNE

A. Dobrze wykształcone społeczeństwo

159. W obszarze tego celu strategicznego przewidziano cele operacyjne, które mają prowadzić do rozwoju społeczeństwa oraz jego przygotowania do konkurencyjnego europejskiego rynku pracy.

160. Cele te zostały sformułowane w następujący sposób:

1. *system ustawicznego kształcenia społeczeństwa dla przygotowania do wymogów europejskiego rynku pracy,*
2. *nowoczesne szkoły wyższe i ośrodki naukowo-badawcze,*
3. *integracja i rozwój tożsamości wielokulturowej społeczności regionalnej,*
4. *system wspierający edukację obywatelską.*

161. Uzyskanie efektów w dziedzinie ustawicznego kształcenia społeczeństwa wymaga stworzenia programu oraz sieci instytucji służących temu celowi. W obszarze tym za konieczne uznaje się dostosowanie kierunków kształcenia dla potrzeb rynku pracy, tak aby zapewniać zatrudnienie absolwentom szkół wyższych i średnich oraz zwiększyć mobilność społeczeństwa. Konieczne jest również opracowanie modelu kontaktów z zagranicznymi rynkami pracy. Służyć temu powinna powszechna znajomość języków obcych.

162. Zbyt niska liczba osób z wyższym wykształceniem w regionie, może być barierą jego dynamicznego rozwoju. Zmierzając więc należy do systematycznego wzrostu liczby ludzi z wyższym wykształceniem. Służyć temu powinno uczynienie z miasta Opola silnego ośrodka akademickiego. Rozwój bazy materialnej i intelektualnej Uniwersytetu Opolskiego i Politechniki Opolskiej oraz Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji, a także możliwość powstania nowych wyższych szkół zawodowych stworzy takie szanse. Popierać należy także inicjatywy tworzenia wyższych szkół w innych rejonach województwa (np. Brzeg, Nysa, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork).
Lepiej należy także wykorzystywać istniejące ośrodki naukowo-badawcze, zwłaszcza w zakresie unowocześniania życia gospodarczego i podwyższania innowacyjności.

163. Rozwój cywilizacyjny regionu związany jest ze wzrostem świadomości mieszkańców, a także umocnieniem i doskonaleniem systemu demokratycznego. Ma to szczególne znaczenie w społeczeństwie wielokulturowym, jakim jest społeczeństwo Śląska Opolskiego. Dlatego też należy wspierać i popularyzować osiągnięcia kulturalne regionu, upowszechniać jego historię, a także wzmacniać inicjatywy z zakresu kultury, sportu i rekreacji. Działania te przyczynią się do większej integracji społecznej oraz rozwoju tożsamości mieszkańców.

164. Stworzenie społeczeństwa obywatelskiego jest warunkiem powodzenia wdrażania systemu samorządności. Konieczne jest zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w zarządzaniu i realizacji określonych segmentów życia społecznego. Można to uzyskać tworząc warunki dla powstawania kolejnych organizacji, a także poprzez opracowanie i wdrożenie modelu ich wspierania finansowego i organizacyjnego. Wspieranie organizacji działających wśród młodzieży winno być ważnym narzędziem oddziaływania wychowawczego. Lepiej trzeba wykorzystywać lokalne środki przekazu do celów edukacji obywatelskiej i propagowania aktywności i przedsiębiorczości jako sposobu na życie.

B. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz istniejącego potencjału gospodarczego

165. W ramach tego celu strategicznego, przewiduje się realizację celów operacyjnych, które mają doprowadzić do zmniejszenia luki cywilizacyjnej regionu oraz przygotować go do konkurencji na rynku krajowym i zagranicznym.

166. Cele operacyjne w tym obszarze sformułowano w następujący sposób:

- 1. wysoki standard infrastruktury komunikacyjnej,**
- 2. rozwój systemów telekomunikacyjnych i informatycznych,**
- 3. pełna dostępność mediów technicznych,**
- 4. systematyczna poprawa stanu środowiska przyrodniczego,**
- 5. ochrona zasobów wodnych zbiornika triasowego GZWP 333,**
- 6. zabezpieczenie przeciwpowodziowe Odry i jej dorzecza,**
- 7. restrukturyzacja przemysłu z zastosowaniem nowoczesnych technologii,**
- 8. rozwój małych i średnich przedsiębiorstw,**
- 9. rozwój sektora usług,**
- 10. racjonalne wykorzystanie istniejących zasobów surowcowych,**
- 11. parki technologiczne i przemysłowe.**

167. Wysoki standard infrastruktury komunikacyjnej to w pierwszej kolejności unowocześnienie i rozbudowa połączeń drogowych i kolejowych, a w przyszłości również lotniczych. W województwie opolskim planuje się stworzenie systemu wewnętrznego skomunikowania regionu z autostradą A4, a także modernizację drogi alternatywnej do tego szlaku komunikacyjnego. Szczególnie ważna jest modernizacja dróg o znaczeniu tranzytowym i budowa obwodnic wielu miejscowości. Budowane i modernizowane będą także drogi o znaczeniu lokalnym. W tym obszarze przewiduje się także działania zmierzające do poprawy bezpieczeństwa na drogach.

W województwie opolskim występują trzy zasadnicze pasma połączeń kolejowych. Szczególne znaczenie ma linia tranzytowa międzynarodowa (CE-30), która ma być przygotowana do szybkich przebiegów. Modernizacja innych linii kolejowych o znaczeniu ponadregionalnym będzie mieć również znaczenie dla lepszego wykorzystania istniejących połączeń do przewozów pasażerskich i towarowych. Będzie to odciążać połączenia drogowe i przyczyni się do powstania sprawnej komunikacji zbiorowej.

W przyszłości ważne będzie również uruchomienie pasażerskich połączeń lotniczych. Konieczne jest podjęcie działań na rzecz stworzenia małego portu pasażerskiego oraz lotniska transportowego, wykorzystując istniejące lotniska. Byłoby to ogromnym atutem w realizacji współpracy zagranicznej i otwierało szansę dla wejścia kapitału na teren województwa opolskiego.

168. Niezbędnym warunkiem funkcjonowania regionu na rynku europejskim jest zapewnienie pełnego dostępu do nowoczesnej sieci telefonicznej oraz stworzenie systemu usług informatycznych, dających możliwość połączeń wewnątrzregionalnych, międzynarodowych, internetowych, itp.

169. Atrakcyjności inwestycyjnej regionu będzie służyć również zapewnienie pełnej dostępności mediów technicznych. Modernizacja i rozbudowa sieci: wodociągowych, energetycznych, gazowych i ciepłowniczych stworzy warunki dla aktywizacji gospodarczej całego regionu. Szczególnie ważnym zadaniem będzie budowa systemów kanalizacyjnych – zarówno na terenach miast, jak i osiedli wiejskich.

170. Systematyczna poprawa stanu środowiska przyrodniczego jest jednym z ważniejszych zadań na drodze rozwojowej regionu. W pierwszej kolejności trzeba zmierzać do poprawy czystości wód powierzchniowych oraz powstrzymania degradacji zasobów wód podziemnych, głównie triasowego zbiornika GZWP 333 Grotowice-Utrata. Jest to warunek zaopatrzenia województwa opolskiego oraz regionów ościennych w wodę pitną dobrej jakości.

Konieczne jest rozpoczęcie kolejnego etapu w dziedzinie gospodarowania odpadami. Wybudowane w ostatnich latach bezpieczne składowiska, uporządkowały ten problem. Nie można jednak godzić się na marnotrawstwo energii i surowców, deponowanych w ziemi. Wdrożenie racjonalnego systemu gospodarki odpadami jest wymogiem współczesnego świata i interesem gospodarki regionu.

Budowa oczyszczalni ścieków oraz kanalizacji ma służyć poprawie jakości wód, a także świadczyć o poziomie cywilizacyjnym województwa.

Dalszej intensyfikacji wymaga również poprawa stanu czystości powietrza. Dotyczy to zwłaszcza rozszerzenia na obszar całego województwa programu likwidacji niskiej emisji. Do poprawy czystości powietrza przyczynić powinno się szersze wykorzystanie czystych odnawialnych źródeł energii.

Zachowanie walorów krajobrazowych i bioróżnorodności oraz zaprojektowanie i wdrożenie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 będzie dopełniać zadania przewidziane do realizacji w ramach tego celu.

171. Możliwość występowania na terenie województwa opolskiego powodzi spowodowanych wylewaniem rzeki Odry, powoduje, że zabezpieczenie przeciwpowodziowe dorzecza Odry wzrasta do rangi ważnego celu. Aby unikać strat powodowanych powodzią konieczna jest pełna realizacja „Programu dla Odry 2006”, który winien zagwarantować bezpieczeństwo Opola, Nysy, Kędzierzyna-Koźła oraz pozostałych terenów leżących w jej dorzeczu. Działania wspierające budowę zbiornika „Racibórz” będą integralną częścią tego programu. Konieczna jest również budowa zbiorników małej retencji na terenie województwa.
172. Konkurencyjność gospodarczą regionu można zagwarantować tworząc warunki do działań innowacyjnych w obszarze przemysłu i usług. Działania te winny towarzyszyć restrukturyzacji przemysłu województwa. Obszary przemysłowe funkcjonujące jeszcze w starych strukturach organizacyjnych i technologicznych muszą ulec w najbliższym czasie przeobrażeniu. W ramach strategii rozwoju trzeba wspierać te działania poprzez tworzenie programów pobudzania przedsiębiorczości, uatrakcyjniania tych terenów dla inwestorów oraz prowadzenia działań promocyjnych. Preferowane w ramach restrukturyzacji muszą być technologie nowoczesne, o wysokim stopniu złożoności i przyjazne dla środowiska.
173. Konieczne jest opracowanie i wdrożenie zestawu działań na rzecz wzrostu liczby podmiotów gospodarczych, zwłaszcza w obszarze małych i średnich przedsiębiorstw. Powodzenie tych działań, wymaga rozwoju instytucji okołobiznesowych, wspierających rozwój gospodarczy. Strategia przewiduje inicjowanie a nawet bezpośrednie kreowanie podmiotów otoczenia biznesowego, głównie z zakresu doradztwa, wspierania przedsiębiorczości oraz marketingu regionalnego. Istotne znaczenie będzie tu miało powstanie funduszu regionalnego spełniającego rolę funduszu poręczeń, gwarancyjnego a w przyszłości funduszu inwestycyjnego.
174. W rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw upatruje się szansę na dywersyfikację życia gospodarczego oraz stworzenia nowych miejsc pracy. Procesowi temu musi towarzyszyć wysoka innowacyjność. Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw – także na obszarach wiejskich – wymaga stworzenia w regionie systemu doradztwa i systemu informacyjnego, między innymi w zakresie kooperacji i eksportu. Konieczne jest tworzenie instrumentów finansowych dla wspierania rozwoju tego typu przedsiębiorstw. Powstanie regionalnego funduszu inwestycyjnego oraz instytucji poręczeń kredytowych będą tworzyć podstawy dla rozwoju tego sektora. Także rozwój infrastruktury i poprawa czystości środowiska będą sprzyjać temu procesowi. Dopełnieniem winna być skuteczna promocja i dobrze zorganizowana obsługa administracyjna obecnych i przyszłych inwestorów. Tworzenie instytucji pozwalających na załatwianie spraw związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej w jednym miejscu (zasada „jednego okienka”) może ułatwiać przyciąganie kapitału i zachęcać inwestorów do lokalizacji działalności na obszarze województwa.
175. Rozwój sektora usług może stanowić obszar powstawania nowych miejsc pracy. Działania na rzecz rozwoju sieci usług w tym rzemieślniczych oraz usług specjalnych, jakie województwo może spełniać na rzecz regionów sąsiednich będzie służyć temu celowi. Konieczne jest spowodowanie

rozwoju instytucji szkoleniowych przygotowujących kadry dla tej dziedziny działalności gospodarczej. Dużą rolę może tu odegrać samorząd gospodarczy, który winien być głównym kreatorem tego procesu.

Szczególne znaczenie należy nadać rozwojowi usług turystycznych i agroturystycznych.

176. Zasoby surowcowe stanowią istotne bogactwo województwa opolskiego. Prowadząc politykę racjonalnego ich wykorzystania, trzeba stworzyć program eksploatacji tych zasobów dla celów gospodarczych oraz określić zasady na jakich proces ten może się odbywać. Muszą się one opierać o ekorozwój, a więc zapewnienie zgodności działalności gospodarczej z potrzebą ochrony otaczającej przyrody.

Strategia przewiduje wspieranie rozwoju przemysłu działającego w oparciu o lokalną bazę surowcową, na warunkach określonych we wspomnianym programie.

177. Jednym z instrumentów służących rozwojowi nowoczesnej gospodarki są parki technologiczne i parki przemysłowe. Dają one szansę na podwyższanie innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw, a także unowocześnianie produkcji pozostałych podmiotów.

Statystyki wykazują, iż innowacyjność polskich małych przedsiębiorstw jest trzykrotnie niższa niż w Europie Zachodniej. Dlatego też za konieczne uznaje się wykorzystanie istniejącego potencjału gospodarczego i naukowego regionu do utworzenia parków technologicznych, łączących w sobie inkubatory wysokiej technologii i ułatwienia dla małych przedsiębiorstw. Wspierać należy te działania, które będą prowadzić do powstawania nowoczesnych technologii oraz będą znajdowały zbyt na ponadlokalnych rynkach.

Wykorzystując bazę po restrukturyzowanych przedsiębiorstwach, trzeba podjąć działania organizacyjne w kierunku tworzenia w oparciu o nią parków przemysłowych. Stworzy to korzystne warunki dla inwestorów, którzy chcą lokalizować swoją produkcję w dobrych warunkach.

C. Aktywizacja gospodarcza regionu z wykorzystaniem europejskiego korytarza transportowego przebiegającego przez województwo opolskie

178. Cele operacyjne w ramach tego obszaru określono następująco:

- 1. autostrada A4 osią rozwoju gospodarczego,**
- 2. centra logistyczne wykorzystujące istniejącą infrastrukturę,**
- 3. rzeka Odra międzynarodową drogą wodną.**

179. Istnienie na terenie województwa opolskiego III paneuropejskiego korytarza transportowego, łączącego państwa Europy Zachodniej z terenami położonymi na wschodzie, stwarza naturalne warunki do rozwoju obszarów leżących w tej strefie. Usytuowanie sześciu węzłów autostradowych na terenie regionu otwiera szanse dla ośrodków leżących w ich sąsiedztwie.

W ramach rozwoju regionalnego przewiduje się prowadzenie wspólnie z gminami działań przygotowujących te tereny pod lokalizację inwestycji. Prowadzona będzie szeroka promocja, zmierzająca do pozyskiwania inwestorów i aktywizowania gospodarczego tych terenów. Konieczne jest sprzężenie autostrady A4 z systemem drogowym północnych Czech. Wymaga to przystosowania regionalnych połączeń drogowych ułatwiających dojazd do autostrady A4 oraz otwarcia pelnotowarowych przejść granicznych (np. Trzebina-Bartultovice). Może to przyczynić się do aktywizacji terenów leżących na południe od autostrady.

180. Centra logistyczne, wykorzystujące istniejącą infrastrukturę, mają być miejscami przeładunku i ekspedycji towarów w układzie multimodalnym, czyli korzystającym z różnorodnych środków transportowych.

W województwie opolskim potencjalnie centra takie mogą powstać w Kędzierzynie-Koźlu (połączenie transportu drogowego, kolejowego, wodnego), w Opolu na bazie Metalchemu (transport wodny i drogowy) i Brzegu z wykorzystaniem lotniska po armii radzieckiej. Powstanie centrum

zależec będzie od aktywności środowisk lokalnych i potrzeb w tym zakresie. Konieczne jest udzielanie wsparcia dla inicjatyw lokalnych, tak w zakresie organizacyjnym jak i finansowym.

181. Realizacja „Programu dla Odry 2006” przewiduje między innymi przywrócenie rzece funkcji transportowych. W ramach działań strategicznych będą wspierane wszystkie działania zmierzające w tym kierunku. Odbudowa i uaktywnienie istniejących portów rzecznych oraz działania na rzecz organizacji portu rzeczno-kontenerowego mogą stworzyć korzystne warunki dla rozwoju tego systemu transportowego.

Istnieje także możliwość wykorzystywania Odry do transportu towarów z Czech. Szansę taką otworzy połączenie drogowe północnych Czech z autostradą A4 i możliwość korzystania z portu w Kędzierzynie-Koźlu.

D. Restrukturyzacja rolnictwa i rozbudowa sektora przetwórstwa rolno-spożywczego oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i małych miast

182. Ustalenie tego celu ma prowadzić do przebudowy opolskiego rolnictwa i przystosowania go do potrzeb współpracy europejskiej oraz dostosowania obszarów wiejskich do nowych warunków rynku pracy, konkurencji wewnątrz kraju i w ramach współpracy międzynarodowej.

183. Cele operacyjne w tym obszarze zdefiniowano w następujący sposób:

- 1. wysoka jakość produktów rolno-spożywczych wyróżnikiem regionu,**
- 2. silne, specjalistyczne gospodarstwa rolne,**
- 3. wspieranie rozwoju infrastruktury dla gromadzenia i przetwarzania produktów rolnych,**
- 4. poprawa struktury agrarnej gospodarstw rolnych,**
- 5. wspieranie organizacji społecznych działających na rzecz rolnictwa,**
- 6. realizacja programu "Odnowa wsi",**
- 7. poprawa dochodowości gospodarstw rolnych,**
- 8. agroturystyka, rzemiosło, drobna wytwórczość i handel – źródłami nowych miejsc pracy,**
- 9. budowa infrastruktury technicznej dla rozwoju osadnictwa i inwestycji.**

184. Rolnictwo województwa opolskiego prezentuje stosunkowo wysoki poziom. Tworzy to podstawy do uczynienia z dobrej jakości produktów rolno-spożywczych wyróżnika regionu. Można to uzyskać wprowadzając odpowiednie procedury produkcyjne oraz odpowiednie systemy kontroli. Konieczne będzie ukierunkowanie doradztwa rolniczego na jakość produkcji i usprawnienie przepływu osiągnięć nauki do producentów rolnych.

Dostosowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb tego celu, a także stworzenie systemu laboratoriów kontrolujących jakość produktów będzie wspierać te działania. Dopełnieniem winna być szeroka promocja wyrobów na rynku wewnętrznym i na rynkach zewnętrznych.

185. Silne specjalistyczne gospodarstwa rolne będą zdolne do konkurowania na rynku krajowym i zagranicznym. Wspieranie i upowszechnianie modelu dużych towarowych gospodarstw, będzie zadaniem działań strategicznych. Konieczne jest też udzielanie poparcia dla proekologicznej produkcji rolniczej. Daje to bowiem szansę na dopasowanie produkcji do potrzeb rynku, uzyskiwania czystych ekologicznie produktów i utrzymanie rentowności części gospodarstw.

Duże znaczenie dla rozwoju gospodarstw specjalistycznych ma również możliwość kooperacji gospodarczej rolników, a głównie powstawanie grup producenckich. Działania takie będą wspierane organizacyjnie i finansowo, zwłaszcza w zakresie szkoleń i doradztwa prawno-merytorycznego.

186. Uzyskanie efektów w zakresie modernizacji rolnictwa nie będzie możliwe bez rozwiązania problemów przechowywania i przetwarzania produktów rolnych. Trzeba tworzyć warunki, aby płody rolne nie były sprzedawane w formie surowców a jako przetworzone towary.

W ramach strategii wspierać należy tworzenie nowoczesnej bazy magazynowej opartej o najnowsze technologie z zakresu przechowywania i przetwórstwa płodów rolnych. Wsparcia finansowego wymagać będzie tworzenie małych gospodarskich firm przetwórczych z tego zakresu.

Poprawie ulec musi rynek produktów rolnych. Podjąć trzeba działania zmierzające do tworzenia rynku hurtowego i giełd rolnych w województwie opolskim. Konieczne jest także utworzenie systemu informacji rynkowej.

187. Wielkość produkcji rolnej, możliwości rynku i opłacalność produkcji wskazują na konieczność podjęcia działań w zakresie poprawy struktury agrarnej gospodarstw rolnych. W ramach strategii wspierane będą działania prowadzące do scalania gruntów rolnych oraz podejmowania inicjatywy wprowadzenia zasad obrotu ziemią i jej dzierżawy.
Konieczne jest opracowanie programu wykorzystania gruntów na cele rolnicze oraz gruntów pod zalesienie. Plany zalesień powinny dotyczyć gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej, przy uwzględnieniu ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej tworząc czytelny układ przestrzenny.
188. Ważnym elementem tworzenia warunków do poprawy produkcji w rolnictwie jest powstawanie organizacji społecznych działających na jego rzecz. Trzeba inicjować a nawet tworzyć w ramach strategii instytucje monitorujące i badające rynek rolny, instytucje propagujące i wdrażające przedsiębiorczość na wsi, a także ośrodki udzielające pomocy prawnej i specjalistycznej wspierającej gospodarstwa oraz organizacje rolnicze.
189. Program „Odnowa wsi” realizowany w województwie od trzech lat, potwierdza możliwość uruchomienia oddolnych inicjatyw społecznych, służących poprawie warunków na wsi. Program ten winien być kontynuowany, uzyskując wsparcie finansowe i organizacyjne.
190. Dochodowość gospodarstw rolnych zależeć będzie głównie od polityki makroekonomicznej prowadzonej przez Rząd RP. W okresie przedakcesyjnym znaczącą rolę pośrednio może tu odegrać program SAPARD, który nastawiony jest na wsparcie inwestycyjne gospodarstw i może wpływać na poprawę technologii i jakości produkcji, co będzie oddziaływać na wzrost jej efektywności i sprzyjać podnoszeniu dochodu. W okresie członkowskim znaczącą rolę odgrywać będą dopłaty do produkcji rolniczej z tytułu Wspólnej Polityki Rolnej. W ramach strategii konieczne jest propagowanie i wspieranie działań prowadzących do obniżania kosztów produkcji, a także do tworzenia możliwości dochodowych z działalności okołorolniczej i przetwórstwa rolniczego. Działania w ramach innych celów będą również służyć temu obszarowi.
191. Agroturystyka, rzemiosło, drobna wytwórczość i handel mogą być źródłem miejsc pracy na terenach wiejskich. Opolska wieś zamieszkiwana jest przez ok. 48% ludności województwa. Zdecydowana ich większość powinna znaleźć zatrudnienie w miejscu zamieszkania. Nie wszyscy jednak będą mogli utrzymać się z działalności rolniczej. Tworzenie warunków dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw z zakresu przetwórstwa i usług oraz rozwój handlu mogą w znacznym stopniu ułatwić proces przekwalifikowywania się rolników oraz poprawić dostęp do usług na obszarach wiejskich. Wymaga to poprawy wyposażenia wsi w instalacje sanitarne, drogi i środki łączności. Proces ten wymaga wsparcia organizacyjnego i finansowego.
192. Na obszarach wiejskich możliwa jest również aktywizacja gospodarcza przy udziale kapitału zagranicznego oraz rozwój osadnictwa. Dotyczyć to może zwłaszcza terenów będących w zasięgu centrów rozwojowych województwa. Stworzenie warunków dla budownictwa zagrodowego, a także dla nowych inwestycji, poprzez budowę dróg, uzbrojenia terenu, zapewnienie czystego środowiska i sprawnej łączności, może ożywić tę działalność. Wspierać należy proces zbrojenia terenu i zabiegi promocyjne.

E. Rozwój współpracy międzynarodowej, kontaktów indywidualnych oraz współpracy transgranicznej

193. Ustanowienie tego celu ma zadanie przygotować województwo opolskie do prowadzenia partnerskiej międzynarodowej współpracy międzyregionalnej oraz stworzenie warunków do uczestnictwa w procesie integracji Polski z Unią Europejską.

194. Cele operacyjne z tego zakresu ustalono w następujący sposób:
1. *dostosowanie regionu do funkcjonowania w Unii Europejskiej,*
 2. *międzynarodowa współpraca międzyregionalna województwa opolskiego,*
 3. *wspieranie współpracy partnerskiej gmin i powiatów,*
 4. *rozwój współpracy transgranicznej,*
 5. *kreowanie dobrego wizerunku regionu.*
195. Przygotowując region do funkcjonowania w Unii Europejskiej konieczne jest stworzenie instytucji regionalnych i lokalnych współpracujących z różnymi organizacjami europejskimi na rzecz rozwoju (Centrum Informacji Europejskiej, Centrum Dokumentacji Europejskiej, Dom Europejski, instytucje tworzące programy operacyjne itp.). Wspierać należy także program „Oficer europejski”, przygotowujący społeczeństwo województwa do integracji z Unią Europejską. Konieczne jest stworzenie systemu, który pozwoli na efektywne wykorzystanie środków przedakcesyjnych oraz przyszłości funduszy strukturalnych.
196. W ramach międzynarodowej współpracy międzyregionalnej należy realizować zapisy zawarte w uchwale Sejmiku Województwa Opolskiego ustalającej priorytety współpracy z zagranicą. Rozwijane będą kontakty z Republiką Czeską oraz partnerskie stosunki z Nadrenią-Palatynatem, oraz obszarem Iwano-Frankowska. Rozwijane będą stosunki z innymi partnerskimi regionami (Bazylikata, Galicja itp.), oraz nawiązywane nowe kontakty. Kontynuowane będzie członkostwo w Zgromadzeniu Regionów Europy oraz już nawiązana współpraca z instytucjami Unii Europejskiej (Parlament Europejski, Komisja Europejska itd.). Docelowo konieczne będzie utworzenie Biura Województwa Opolskiego przy Komisji Europejskiej.
197. Współpraca partnerska gmin i powiatów winna być wspierana ze szczybla regionu, głównie w obszarze tworzenia związków celowych dla realizacji określonych zadań oraz dostarczania informacji o partnerach.
198. Województwo opolskie graniczy od strony południowej bezpośrednio z Republiką Czeską. Dla tego obszaru opracowano strategię rozwoju pogranicza. Realizacja zapisanych w tym dokumencie zadań mieści się w ramach „Strategii rozwoju województwa opolskiego”. Należy więc wspierać oraz inicjować tworzenie silnych wzajemnych powiązań kooperacyjnych firm po obu stronach granicy, tworzyć warunki dla stabilności społecznej i wyrabiać poczucie bezpieczeństwa. Finansowanie tych przedsięwzięć możliwe jest ze środków programu PHARE CBC, a po przystąpieniu Polski i Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej, ze środków Inicjatywy Wspólnoty INTERREG. Przestrzeń przygraniczna o wysokich walorach krajobrazowych i środowiskowych winna być lepiej wykorzystywana dla celów aktywizacji gospodarczej. Wspierać należy działalność Euroregionów „Pradziad” i „Silesia” w tworzeniu klimatu współpracy na terenach przygranicznych.
199. Bardzo ważnym elementem realizacji strategii rozwoju regionu jest kreowanie dobrego wizerunku województwa. Konieczne jest stworzenie regionalnego zintegrowanego programu promocji, obejmującego różne sfery oddziaływania. Udział instytucji i organizacji województwa w regionalnych, krajowych, europejskich i światowych wydarzeniach winien tworzyć obraz obszaru czystego ekologicznie i mocnego ekonomicznie, z dobrze wykształconym społeczeństwem. Wspierać tu należy finansowo i organizacyjnie wszystkie formy promocji – wydawnictwa, systemy komputerowo-internetowe, wystawy, targi, konferencje, spotkania promocyjne itp.

F. Poprawa warunków życia w regionie

200. Wzrostowi gospodarczemu muszą towarzyszyć również procesy uwzględniające potrzeby człowieka. Sformułowanie tego celu ma prowadzić do ustalenia działań w zakresie podstawowych potrzeb człowieka i zapewnić mu godziwe i spokojne życie.

201. Cele operacyjne w zakresie poprawy warunków życia w regionie ustalono następująco:

1. **ograniczenie poziomu bezrobocia poniżej 9%,**
2. **aktywizacja obszarów wymagających szczególnych programów ograniczania bezrobocia (przeciwdziałanie marginalizacji),**
3. **wspieranie ośrodków subregionalnych (lokalnych centrów rozwojowych),**
4. **rozwój budownictwa mieszkaniowego,**
5. **rozwój instytucji oświaty, zdrowia, kultury, sportu i turystyki dla podniesienia standardu życia,**
6. **województwo opolskie bezpiecznym regionem,**
7. **dążenie do przedłużenia życia mieszkańców przy jednoczesnym stałym podnoszeniu jego jakości.**

202. Uzyskanie poziomu bezrobocia poniżej 9% oznacza, iż musi ono zmniejszyć się do 35–40 tys. osób. Osiągnięcie tego celu wymaga połączenia wielu działań z różnych dziedzin. Najważniejsze to zapewnienie gospodarce trwałych tendencji rozwojowych, przy zachowaniu wysokiej jakości stanu środowiska. Z poziomu regionu trzeba prowadzić działania marketingowo-reklamowe zachęcające inwestorów, promować małe i średnie przedsiębiorstwa, organizować sieć doradztwa w zakresie podejmowania działań na własny rachunek, tworzyć warunki w zakresie infrastruktury, inicjować aktywność gospodarczą na poziomie samorządu.

Strategia przewiduje także w tym obszarze konieczność przekształceń funkcjonującego systemu edukacji dla potrzeb regionalnego rynku pracy. Dotyczy to zmian kierunków kształcenia, utworzenie systemu kształcenia ustawicznego, tworzenia bazy szkoleniowej i poradnictwa zawodowego. Zmierzając należy również do poprawy jakości edukacji szkolnej i pozaszkolnej.

Stwarzać należy szanse dla osób pozostających bez pracy. W tym celu trzeba utworzyć system wspierania finansowego (pożyczek) dla osób bezrobotnych, które chcą rozpocząć własną działalność, stworzyć system szkolenia bezrobotnych dostosowany do wymogów i potrzeb rynku, a także rozwijać sieć niepublicznych instytucji obsługujących rynek pracy.

203. Aktywizacja obszarów wymagających szczególnych programów ograniczania bezrobocia dotyczyć będzie:

- obszarów restrukturyzowanych z udziałem przemysłów „schyłkowych”,
- obszarów restrukturyzacji wsi.

W pierwszym przypadku trzeba zastosować instrumenty aktywizacji i promocji mobilności siły roboczej. Przekwalifikowania, szkolenia, informacja zawodowa, doradztwo, subsydiowanie zatrudnienia, pomoc finansowa dla zwolnionych pracowników to możliwe do zastosowania instrumenty.

Wsparcie procesów restrukturyzacji obszarów wiejskich będzie realizowane poprzez podwyższanie poziomu wykształcenia, zwiększanie mobilności zawodowej, ukierunkowanie rozwoju kadr na usługi oraz udział w realizacji programów specjalnych. Walory turystyczne w regionie należy traktować jako potencjalne źródło nowych możliwości rozwoju usług w sektorze prywatnym.

204. W strukturze województwa można wyróżnić główny ośrodek rozwojowy – stolicę województwa – miasto Opole oraz 4 subregionalne ośrodki rozwojowe (Brzeg, Nysa, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork). Rozwój tych ośrodków powoduje oddziaływanie na najbliższe otoczenie, dlatego też w interesie rozwoju regionu jest wspieranie ich w realizacji własnych strategii. Także ukierunkowanie rozwoju wybranych ośrodków na zadania ważne dla regionu ma duże znaczenie. W ramach strategii należy wspierać finansowo i organizacyjnie ten proces. Rozwój aglomeracji opolskiej i tworzącej się aglomeracji kędzierzyńsko-kozielskiej może być ważnym czynnikiem rozwoju społecznego i gospodarczego województwa.

205. Sytuacja mieszkaniowa w województwie opolskim charakteryzuje się najwyższym w kraju wskaźnikiem powierzchni użytkowej mieszkania na jedną osobę. Biorąc jednak pod uwagę liczbę oddanych do użytku mieszkań, w stosunku do liczby ludności i liczby zawartych małżeństw, województwo zajmuje ostatnie miejsce w kraju.
Zmiana tej sytuacji wymaga zaangażowania różnych podmiotów zarówno społecznych, jak i prywatnych. W ramach działań strategicznych należy wspierać wszelkie inicjatywy zmierzające do tworzenia nowej substancji mieszkaniowej i modernizacji istniejącej. Przyczynić się do tego może proces zbrojenia terenu pod budownictwo mieszkaniowe, zbiorowe i indywidualne oraz budowa dróg i systemów komunikacji.
206. Rozwój instytucji oświaty służyć ma głównie zapewnieniu powszechnej edukacji na poziomie średnim – zarówno w środowiskach miejskich, jak i wiejskich. Podwyższenie standardu tych instytucji, lepsze wyposażenie w instrumenty nauczania oraz dostępność najnowszych osiągnięć z tego zakresu powinny zagwarantować skuteczność procesu kształcenia. Wspierać należy takie placówki i programy oświaty pozaszkolnej organizowane przez instytucje pozarządowe.
207. Szczególnie ważnym segmentem działań strategicznych jest wzrost poziomu świadczonych usług medycznych oraz zwiększenie dostępności tych usług dla pacjentów. Stworzenie sieci leczenia otwartego oraz leczenia szpitalnego, gwarantującego łatwy kontakt z pacjentem winno być podstawowym zadaniem w tworzonej strategii organizacji usług medycznych.
Wspierać należy proces modernizacji bazy leczniczej – zarówno w odniesieniu do istniejącej substancji lokalowej, jak i instalowania nowoczesnych urządzeń diagnostycznych oraz leczniczych. Przebudowie ulec musi system ratownictwa medycznego, tak aby mógł sprostać wymogom Unii Europejskiej. Stymulować należy zadania z zakresu promocji zdrowia.
- 207a. Niezbędne jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do infrastruktury medycznej i rehabilitacyjnej odpowiadającej ich potrzebom oraz podejmowanie działań zmierzających do przełamania barier ograniczających ich możliwość wielowymiarowego uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym.
208. Niezbędnym dla prawidłowego rozwoju regionu jest dbałość o instytucje kultury na terenie województwa opolskiego, a także stworzenie systemu ochrony dóbr dziedzictwa kulturowego. Kultura, jako czynnik integracji społecznej, musi więc znaleźć miejsce w planach rozwojowych. Utrzymanie na dotychczasowym poziomie istniejących placówek wojewódzkich, takich jak: teatr, filharmonia, muzea oraz placówek w innych ośrodkach województwa jak np. Zamek Piastów Śląskich w Brzegu czy Muzeum w Nysie powinno być uwzględniane w planach rozwojowych.
Tworzyć należy warunki dla istnienia wielu nurtów kultury, odzwierciedlających tradycje Śląska Opolskiego, wspierać imprezy kulturalne o znaczeniu ponadregionalnym oraz powiatowym i gminnym.
Historia tej ziemi winna doczekać się odrębnego opracowania.
Jako ważne zadanie należy uznać starania o utworzenie w Opolu Regionalnego Ośrodka Telewizji Polskiej.
Ochrona dziedzictwa kulturowego, wielu obiektów zabytkowych oraz całych zespołów zabytkowych przed zniszczeniem i dewaluacją jest obowiązkiem społeczności regionu i powinnością wobec przyszłych pokoleń. W planach rozwoju tej problematyce należy wyznaczyć znaczącą pozycję.
209. Problematyka bezpieczeństwa publicznego jest przez mieszkańców regionu stawiana na jednym z pierwszych miejsc w hierarchii potrzeb. Zadanie to winno być w zasadniczej warstwie realizowane przez administrację rządową, dysponującą instytucjami, finansami i strukturą organizacyjną niezbędną do realizacji tego celu. Planując rozwój regionalny należy jednak uwzględnić możliwość wspierania tego procesu, przez tworzenie instytucji i organizacji wspomagających główne siły porządkowe. Rozwój instytucji obywatelskich współpracujących w obszarze bezpieczeństwa powinien uzyskać pomoc organizacyjną i finansową pochodzącą ze wszystkich poziomów samorządu.

Realizacja zadań z zakresu sportu, turystyki, oświaty czy kultury, tworzyć będzie możliwości (zwłaszcza dla ludzi młodych) dla życia zgodnego z obowiązującym prawem.

IX. REALIZACJA „STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO” I SPOSÓB MONITOROWANIA

210. „Strategia rozwoju województwa opolskiego na lata 2000–2015” jest podstawowym dokumentem kierunkowym, wyznaczającym priorytety i główne cele strategiczne. Stanowi ona podstawę do sporządzenia dokumentów operacyjnych określających sposób i metody realizacji przedsięwzięć. Na jej bazie opracowany będzie „Plan rozwoju województwa opolskiego”, obejmujący zadania, terminy, środki i uczestników tego procesu. Horyzont czasowy realizacji strategii winien być zgodny z okresem planowania w Unii Europejskiej i „Narodowym planem rozwoju” i winien obejmować okres od 2000 do 2002 roku (okres przedakcesyjny) i od 2003 do 2006 roku (okres wstąpienia do Unii Europejskiej).
211. W celu harmonijnej realizacji strategii korzystne byłoby zawarcie paktu „Partnerstwo regionalne dla rozwoju”, przez siły polityczne regionu, co powinno zagwarantować trwałość przyjętych kierunków rozwojowych.
212. W okresie przedakcesyjnym możliwości finansowe realizacji strategii będą ograniczone. Przy niewielkich środkach własnych zawartych w budżecie województwa, istniała będzie możliwość wsparcia rozwoju funduszami przedakcesyjnymi ISPA, SAPARD, PHARE oraz środkami z budżetu państwa w ramach kontraktu wojewódzkiego. Będzie to głównie okres budowy instytucji i przygotowania kadr do prowadzenia polityki regionalnej oraz okres początkowy realizacji programów operacyjnych. Dopiero w drugim okresie nastąpi zwiększenie nakładów na realizację polityki regionalnej – pod warunkiem zwiększenia udziału samorządu w strukturze dochodów i wydatków publicznych.
213. Realizacja strategii będzie oparta o zasadę subsydiarności (pomocniczości), co oznacza, że dopełnieniem środków własnych przeznaczonych na rozwój będzie wsparcie w ramach „Narodowej strategii rozwoju regionalnego” – środkami z budżetu państwa i funduszami Unii Europejskiej. Zasada ta będzie obowiązywała także przy wspieraniu działań lokalnych z budżetu województwa.
214. Ustalone do realizacji zadania, w przyjętych horyzontach czasowych, będą realizowane przez wszystkie poziomy samorządu w województwie, to jest: gminy, powiaty i samorząd województwa, a także przez podmioty publiczne, organizacje pozarządowe i sektor prywatny działający na terenie regionu.
Podstawową zasadą w tym obszarze będzie zasada partnerstwa pomiędzy władzami rządowymi, samorządowymi i sektorem prywatnym.
Dla zapewnienia większej skuteczności tego procesu, wskazane jest, aby strategię rozwoju gmin i powiatów oraz podmiotów publicznych uwzględniały główne kierunki rozwoju województwa.
215. Obowiązującą zasadą realizacji strategii winna być koncentracja, nakazująca skupienie wysiłków całej społeczności na wybranych celach i obszarach priorytetowych.
Konieczne będzie więc uzyskanie szerokiego poparcia społecznego dla przyjętych planów rozwoju regionu.
- 215a. Realizacja strategii przebiegać będzie zgodnie z zasadą równych szans, czyli zapewnienia równego udziału kobiet i mężczyzn we wdrażaniu programów rozwojowych.

216. W latach 2000–2002, konieczne będzie skoncentrowanie przewidywanych szczupłych środków na realizację najważniejszych zadań. Na podstawie diagnozy aktualnego stanu oraz rozeznania w preferencjach samorządu gminnego i powiatowego jako najistotniejsze należy uznać:
- system ustawicznego kształcenia i szkolenia zawodowego,
 - rozwój szkolnictwa wyższego oraz edukacji gminnej i powiatowej,
 - modernizację i rozwój połączeń drogowych, w tym skomunikowania z autostradą A4,
 - ochronę wód podziemnych, głównie zbiornika triasowego GZWP 333,
 - budowę i rozbudowę kanalizacji na obszarach wiejskich i miejskich wraz z budową oczyszczalni,
 - racjonalną gospodarkę odpadami,
 - system wsparcia dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
 - wyposażenie terenu w główne media techniczne – gaz, energia, woda,
 - promocję gospodarczą regionu, w tym głównego pasma rozwojowego wzdłuż autostrady A4,
 - działania na rzecz powstawania instytucji wspierających rozwój regionalny,
 - kontynuację programu „Odnowa wsi”.
217. Zgodnie z obowiązującym prawem samorząd województwa, a w jego imieniu Zarząd Województwa odpowiada za kreowanie i realizację polityki rozwoju w regionie. Zarząd sprawuje również nadzór merytoryczny nad działalnością instytucji regionalnych i lokalnych wdrażających program operacyjny w regionie. Koordynacja działań w tym obszarze będzie więc należeć do samorządu województwa.
- Powołany Regionalny Komitet Sterujący pod przewodnictwem Marszałka Województwa Opolskiego będzie skupiał przedstawicieli Zarządu Województwa, gmin, powiatów, środowisk gospodarczych, środowisk pracowniczych, Wojewody Opolskiego, organizacji społecznych i istotnych instytucji społecznych.
- Podstawowym zadaniem Komitetu będzie ukierunkowanie merytoryczne rozwoju, ocena zgłaszanych projektów, ich zgodności z celami strategicznymi województwa i planem rozwoju oraz kierowanie ich do realizacji.
- W skład Komitetu można powołać także przedstawicieli resortów centralnych oraz Unii Europejskiej – jednak jedynie na zasadzie obserwatorów.
218. Projekt ustawy o zasadach wspierania rozwoju regionalnego przewiduje utworzenie na szczeblu państwa programu wsparcia rozwoju. W ramach tego programu, będzie możliwe zawarcie „Kontraktu wojewódzkiego”, określającego zakres, tryb i warunki udzielania wsparcia dla województwa. Podstawą zawarcia kontraktu będą strategia rozwoju województwa opolskiego oraz jego plan rozwoju.
- Stronami kontraktu są Rada Ministrów i samorząd województwa. Będzie on zawierany na wniosek Zarządu Województwa (złożony w przeciągu miesiąca od ogłoszenia programu wsparcia), określający cele, na które ma być udzielone wsparcie, ich zgodność z polityką regionalną państwa, wykaz zadań, źródła finansowania, oczekiwane efekty, oczekiwane formy i wysokość wsparcia.
- Środki finansowe na wsparcie rozwoju z budżetu państwa mogą być przeznaczone głównie na zadania ujęte w kontrakcie wojewódzkim.
219. Prawidłowość wdrażania priorytetów rozwoju województwa opolskiego sprawdzana będzie poprzez ujednolicony system monitoringu. W tym celu powołane zostaną komitety monitorujące na poziomie krajowym i regionalnym. Funkcjonowanie komitetów monitorujących regulowane będzie wewnętrznym regulaminem przyjętym podczas pierwszego posiedzenia danego komitetu. Regulamin zawierać będzie m.in. skład komitetu, jego obowiązki i sposób funkcjonowania.
220. Na poziomie krajowym komitet monitorujący koordynowany będzie przez ministra właściwego ds. polityki regionalnej. W skład Krajowego Komitetu Monitorującego wejdą przedstawiciele resortów i instytucji centralnych reprezentowanych w Komitecie Polityki Regionalnej i Zrównoważonego Rozwoju Rady Ministrów, przedstawiciel Głównego Urzędu Statystycznego oraz Komisji Europejskiej.

221. Wojewódzkiemu Komitetowi Monitorującemu przewodniczyć będzie wojewoda. W skład Komitetu wejdą przedstawiciele Zarządu Województwa, samorządów lokalnych, Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego, partnerzy społeczno-gospodarczy.

Do obowiązków Wojewódzkiego Komitetu Monitorującego należeć będzie między innymi:

- w uzgodnieniu z instytucją zarządzającą opracowanie formuły monitoringu, uwzględnienie zasady działania Komitetu, podział kompetencji i zakresów odpowiedzialności wewnątrz Komitetu, podział odpowiedzialności za zarządzanie pomocą, organizację monitoringu i oceny częściowe,
- badanie rezultatów wdrażania programów, ocena działań i zapewnienie zgodności z obowiązującym prawem i polityką Rządu RP,
- regularne analizowanie zmieniającej się sytuacji i osiąganego postępu, w celu stwierdzenia dysproporcji i luk rozwojowych,
- składanie propozycji dostosowań działań wcześniej zatwierdzonych umożliwiających osiągnięcie celów,
- przedstawianie opinii na temat wstępnych wersji sprawozdań rocznych i końcowych z realizacji programów rozwojowych,
- zatwierdzanie rocznych i końcowych raportów.

Monitoring prowadzony jest w odniesieniu do wskaźników fizycznych i finansowych wymienionych w programie operacyjnym zatwierdzonym przez Wojewódzki Komitet Monitorujący.

222. System ewaluacji ma zapewnić kontrolę efektywnej realizacji przyjętych programów, osiągniętych rezultatów i wpływu jaki wywierają podejmowane działania. Ma skutecznie informować i oceniać realizację, uwzględniając działania ulepszające i uzupełniające. Ocena ta będzie prowadzona w trzech fazach: wstępnej, w trakcie realizacji i końcowej.

ANEKSY

Statystyczny obraz sytuacji województwa opolskiego na tle kraju
i pozostałych województw

Wyszczególnienie	Województwo opolskie	Średnia krajowa	Pozycja województwa opolskiego na tle innych województw
Podstawowe wskaźniki			
Powierzchnia	9412 km ²	–	16
Liczba ludności ^b	1 088 272	–	15
Gminy ogółem	71	–	–
miejskie	3	–	–
Miejsko-wiejskie	31	–	–
wiejskie	37	–	–
Sołectwa	1002	–	–
Miasta	34	–	–
Wskaźnik urbanizacji ^c	52,5%	61,9%	–
Stopień koncentracji sieci osadniczej (w km ² na 1 jednostkę miejską)	285 km ²	370 km ²	–
Średnia liczba ludności przypadająca na 1 wieś	525	340	–
Demografia			
Przyrost naturalny ^d	0,2‰	-0,3‰	–
Liczba zgonów na 1000 mieszkańców ^e	8,6	9,7	3
Liczba zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych ^e	8,1	9,5	1
Liczba ludności na km ² ^e	116	124	–
Potencjał gospodarczy			
Szacunek wartości PKB na 1 mieszkańca (tys. zł) ^f	9,9	11,5	9
Realne tempo wzrostu PKB ^f	5,5%	6,9%	10

Udział sektorów nowoczesnych w strukturze przemysłu	17,6%	b.d.	5
Nakłady inwestycyjne w przemyśle na 1 mieszkańca (w zł) ^e	2553	2918	8
Podmioty gospodarcze			
Podmioty gospodarcze na 1000 ludności ^b	66,6	78,6	11
Zakłady osób fizycznych na 1000 ludności ^b	51,8	62,5	13
Dynamika liczby spółek prawa handlowego ^a	109,8%	107,6%	1
Dynamika liczby spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego ^a	114,5%	109,7%	1
Dynamika liczby spółek cywilnych ^a	112,4%	106,2%	1
Dynamika zakładów osób fizycznych ^a	111,0%	106,3%	1
Dynamika spadku liczby przedsiębiorstw państwowych ^a	78,6%	89,4%	1
Dynamika liczby podmiotów gospodarczych ogółem ^a	111,9%	106,9%	1
Udział spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego w ogólnej liczbie spółek prawa handlowego ^b	32,8%	27,5%	5
Przemysł			
Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu ^a	112,6%	104,4%	2
Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (w zł) ^e	8463	10 091	9
Nakłady inwestycyjne w przemyśle na 1 mieszkańca (w zł) ^e	1525	1076	1
Budownictwo			
Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytku ^a	83,9%	96,1%	14
Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa ^a	111,9%	117,9%	9
Nakłady inwestycyjne w budownictwie na 1 mieszkańca (w zł) ^e	107	200	10
Wskaźniki finansowe			
Wskaźnik poziomu kosztów ^d	101,7%	98,8%	15

Wskaźnik rentowności obrotu brutto ^d	-1,7%	1,4%	15
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^d	-2,5%	0,1%	15
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia ^d	10,3%	17,6%	–
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia ^d	66,0%	78,0%	–
Wskaźnik płynności finansowej III stopnia ^d	101,3%	116,4%	–
Rynek pracy			
Dynamika przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw ^a	99,0%	99,4%	11
Zatrudnienie w przemyśle i budownictwie (w ogóle zatrudnionych) ^f	32,6%	29,7%	–
Zatrudnienie w usługach (w ogóle zatrudnionych) ^f	39,0%	42,8%	–
Zatrudnienie w rolnictwie i leśnictwie (w ogóle zatrudnionych) ^f	28,4%	27,5%	–
Stopa bezrobocia ^b	13,2%	13,0%	7
Udział kobiet w strukturze bezrobotnych ^b	59,9%	55,6%	1
Zarejestrowani bezrobotni, zwolnieni z przyczyn zakładu pracy ^b	9,6%	7,4%	14
Bezrobotni absolwenci w ogóle bezrobotnych ^b	6,8%	6,4%	11
Ochrona środowiska			
Nakłady na ochronę środowiska na 1 mieszkańca ^e	254 zł	233 zł	7
Udział ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków w ogóle mieszkańców ^c	48,1%	49,2%	8
Emisja zanieczyszczeń pyłowych na 1 km ² w t ^e	1,3	0,8	14
Emisja zanieczyszczeń gazowych (bez CO ₂) na 1 km ² w t ^e	5,9	7,3	9
Udział obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni województwa ^e	28,0%	31,1%	11
Powierzchnia chroniona przypadająca na 1 mieszkańca ^c	2415 m ²	2513 m ²	11
Udział parków, zieleńców i terenów zielonych w ogólnej powierzchni miast ^c	1,5%	2,8%	15

Powierzchnia miejskich terenów zielonych w przeliczeniu na 1 mieszkańca ^c	19,5 m ²	24,7 m ²	–
Budżety gmin			
Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca ^e	1142 zł	1193 zł	7
Dochody własne gmin na 1 mieszkańca ^e	399 zł	399 zł	5
Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca ^e	1181 zł	1228 zł	8
Gospodarstwa domowe			
Przeciętna liczba osób w jednym gospodarstwie domowym ^e	3,06	3,17	–
Miesięczny dochód przypadający na 1 osobę w gospodarstwie domowym ^e	501,60 zł	522,93 zł	10
Miesięczne wydatki przypadające na 1 osobę w gospodarstwie domowym ^e	520,16 zł	503,03 zł	5
Udział gospodarstw domowych wyposażonych w ^e :			
Chłodziarki	99,1%	98,0%	1
Zamrażarki	48,0%	38,7%	3
pralki automatyczne	77,0%	67,9%	3
Urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej	52,4%	28,2%	3
Samochody osobowe	47,5%	44,5%	3
odbiorniki telewizyjne z ekranem do odbioru kolorowego	96,1%	93,9%	4
Komputery osobiste	9,7%	10,2%	9
Liczba ludności przypadającej na 1 sklep ^c	98	86	16
Ochrona zdrowia			
Liczba ludności przypadającej na 1 lekarza ^c	568	459	14
Liczba ludności przypadającej na 1 stomatologa ^c	2823	2481	13
Liczba ludności przypadającej na 1 pielęgniarkę ^c	203	192	11
Liczba mieszkańców przypadających na 1 rzeczywiste łóżko ^c	201	186	11
Liczba osób przypadających na 1 aptekę ^c	5646	5255	12
Edukacja			

Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat ^g	618	496	1
Przeciętna liczba dzieci na 1 przedszkole ^g	49	83	1
Liczba uczniów na 1 szkołę podstawową ^h	202	255	3
Liczba uczniów na 1 liceum ogólnokształcące ^h	453	408	13
Liczba uczniów na 1 zasadniczą szkołę zawodową ^h	317,1	282,1	13
Liczba uczniów na 1 średnią szkołę techniczną i zawodową ^h	134,0	179,6	1
Udział ludności z wyższym wykształceniem w ogóle ludności ⁱ	5,0%	6,8%	16
Rolnictwo			
Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni ^e	61,8%	59,0%	7
Udział produkcji roślinnej w towarowej produkcji rolniczej ^e	55,1%	39,7%	2
Produkcja końcowa rolnictwa na 1 pracującego (w zł) ^f	11 200	7639,0	5
Produkcja końcowa rolnictwa na 1 ha użytków rolnych ^f	2125,7 zł	1801,2 zł	3
Plony z 1 ha zbóż podstawowych ^e	42,6 dt	30,8 dt	1
Plony z 1 ha ziemniaków ^e	237 dt	200 dt	1
Przeciętny roczny udój mleka od 1 krowy ^e	4370 l	3491 l	2
Bydło na 100 ha użytków rolnych ^e	31,7 szt.	37,7 szt	12
Trzoda chlewna na 100 ha użytków rolnych ^e	137,7 szt.	103,9 szt.	3
Produkcja żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso na 1 ha użytków rolnych ^e	180,7 kg	175,8 kg	4
Skup produktów rolnych ogółem na 1 ha użytków rolnych ^e	1354 zł	1034 zł	3

Uwagi:

a) w 1999 r., 1998=100;

b) według stanu na 31 grudnia 1999 r.;

- c) według stanu na 31 grudnia 1998 r.;
- d) w 1999 r.;
- e) w 1998 r.;
- f) w 1997 r.;
- g) według stanu na początek roku szkolnego 1998/1999;
- h) w roku szkolnym 1998/1999;
- i) według stanu na 17 maja 1995 r. (dane ze spisu ludności i mieszkań metodą reprezentacyjną);

Źródło: Na podstawie danych: Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Statystycznego w Opolu, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu, Rządowego Centrum Studiów Strategicznych, Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową w Gdańsku.

Aneks 2

LISTA OSÓB WSPÓŁTWORZĄCYCH „STRATEGIĘ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO”

Ze strony Zarządu Województwa odpowiedzialnym za prace związane z opracowaniem strategii rozwoju był **wiceprzewodniczący Zarządu Województwa Opolskiego Andrzej Rybarczyk**. Ponadto przewodniczył on zespołom koordynacyjnym i redakcyjnym.

Specjaliści z różnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego województwa opolskiego uczestniczyli **w spotkaniach warsztatowych**, na których przeprowadzono i opracowano analizę SWOT regionu, pracując w dziewięciu obszarach tematycznych: 1. rozwoju regionalnego, 2. zatrudnienia i zasobów ludzkich, 3. rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, 4. ochrony środowiska przyrodniczego, 5. rozwoju transportu, 6. gospodarki, 7. kultury i turystyki, 8. zabezpieczenia przeciwpowodziowego oraz 9. współpracy transgranicznej. Spotkania warsztatowe prowadził **Witold Potwora** (Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu).

W spotkaniach warsztatowych uczestniczyli:

- Berlińska Danuta
- Bogdanowicz Kazimiera
- Cygan Tadeusz
- Drobek Wiesław
- Figas Zbigniew
- Flak Edward
- Galla Ryszard
- Grygierczyk Maria
- Heffner Krystian
- Jałowiecki Stanisław
- Janka-Składzień Grażyna
- Jaworowicz Andrzej
- Jazłowiecka Danuta
- Klepacz Apolonia
- Kłopocka Joanna

Kołaczkowski Zbigniew
Kościelny Waldemar
Kotyś Józef
Koziański Stanisław
Mazur Andrzej
Misz Andrzej
Namysło Andrzej
Olszewski Władysław
Orłowski Jan
Paszkiewicz Jolanta
Piechota Józef
Podwiński Stanisław
Poliwoda Wiesław
Przewdzing Dieter
Rauziński Robert
Ruszczewska Violetta
Rybarczyk Andrzej
Sebesta Józef
Staniszewski Stanisław
Urbaniec Maria
Wilczyński Ryszard
Wojtczak Maria
Zawadzka Eugenia
Zembaczyński Ryszard
Ziółko Zbigniew
Żurawska Joanna.

Analiza SWOT pozwoliła zespołowi koordynacyjnemu podczas „**konferencji poszukiwawczej**” na sformułowanie długofalowej wizji rozwoju regionu oraz perspektywicznych kierunków rozwoju, którym podporządkowano do osiągnięcia cele strategiczne i operacyjne.

W konferencji uczestniczyli:

Galla Ryszard
Jaworowicz Andrzej
Jazłowiecka Danuta
Kotyś Józef
Mróz Eugeniusz
Namysło Andrzej
Niepala Hubert
Olszewski Władysław
Orłowski Jan
Potwora Witold
Rybarczyk Andrzej
Sawczuk Janusz
Staniszewski Stanisław
Troszyński Tadeusz
Wilczyński Ryszard
Zembaczyński Ryszard
Żurawska Joanna.

II. Zespół redakcyjny odpowiedzialny był za ogólną redakcję dokumentu oraz analizę wniosków pochodzących z konsultacji społecznej.

W jego pracach uczestniczyli:

Rybarczyk Andrzej
Olszewski Władysław
Niepala Hubert
Potwora Witold
Berlińska Danuta
Jaworowicz Andrzej
Jazłowiecka Danuta
Żurawska Joanna
Byrdak Maja.

III. „Diagnozę aktualnego stanu województwa opolskiego” opracowano w Biurze Badań i Analiz Strategicznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego (zespół pod kierownictwem Joanny Żurawskiej w składzie: Adam Kowzan, Agnieszka Mąkosa, Maciej Wroniecki).

Do opracowania diagnozy wykorzystano publikację autorską „Województwo opolskie 1999. Wstępna diagnoza wybranych dziedzin” opracowaną pod redakcją Danuty Berlińskiej (zespół autorski: Zbigniew Figas, Wiesław Drobek, Krystian Heffner, Stanisław M. Koziarski, Janusz Słodczyk, Jan Orłowski, Robert Rauziński, Joanna Żurawska, Zenon Jasiński, Danuta Berlińska).